

ምዕራፍ ሁለት

የሚስዮናውያን ታሪክ በኢትዮጵያ

የፕሮቴስታንት ተሐድሶ
መስራች ማርቲን ሉተር

ምንጭ : The Church in History

የካቶሊክ ዶሚኒካውያን በሰዓሊው ዕይታ

ምንጭ : The Church in History

7. የሚስቶናዊነት ፅንሰ ሀሳብ

ሚስቶናውያን ወደ ኢትዮጵያ መቼ ገቡ? የሚለውን ጥያቄ ለመመለስ የሚስቶናዊነትን ፅንሰ ሃሳብ ማወቅ አስፈላጊ ነው። "ሚስቶን" ማለት በተለምዶ በአገራችን እንደሚታወቀው የነጭ ሃይማኖት ማለት ሳይሆን "ተልእኮ" የሚል ሃሳብ የያዘ ቃል ነው። ሊፈጸሙት የተገባ ተልዕኮ ፥ ሊታዘዙት የሚገባ ትዕዛዝ ማለት ነው። ሚስቶናዊ ማለትም ይህን ተልዕኮ ለመወጣት የተላከ የታዘዘ መልእክተኛ ማለት ነው። ክርስቲያናዊ ሚስቶን (ተልእኮ) የሚባለው ጌታችንና መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ "እንግዲህ ሄዱና አሕዛብን ሁሉ በአብ ፥ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም እዩጠመቃችኋቸው፥ ያዘዝኋችሁንም ሁሉ እንዲጠብቁ እያስተማራችኋቸው ድቀ መዛሙርት አድርጓቸው፤ እነሆም እኔ እስከ ዓለም ፍፃሜ ድረስ ሁል ጊዜ ከእናንተ ጋር ነኝ፤" (ማቴ. 28:19-20) በማለት የሰጠው ታላቅ ትዕዛዝ ነው። የዚህ ትዕዛዝ ታላቅነት ተሰምቶት ለዚህ ሥራ ራሱን የለየና ቤተ ክርስቲያን የላከችው ሁሉ ሚስቶናዊ ወይም መልእክተኛ ነው። ክርስቲያናዊ ሚስቶንን ስናስብ ሊጤኑ የሚገባቸው ሦስት ታላላቅ ነገሮች አሉ እኒህም።

ሀ. ተልእኮውን የሰጠው የታላቁ ጌታ ማንነት፥

ለ. የተልእኮው አስተላላፊ መሣሪያ የሆነችው ላኪ

ቤተ ክርስቲያን ማንነት እና፥

ሐ. የመልእክተኛው ማንነት ናቸው።

ስለ ማንኛውም ክርስቲያናዊ ሚስቶች ስናስብ እነዚህ ሦስት መሠረታዊ ጉዳዮች መታለፍ የሌለባቸው ናቸው። የመጀመሪያው ነጥብ ግልፅ ስለሆነ እዚህ ቦታ ማብራራቱ አስፈላጊ አይደለም። ሁለተኛውንና ሦስተኛውን አጣምረን ስንመለከት ግን በጥንቃቄ ማስተዋል ያለብን ነገሮች አሉ። ይህም የቤተ ክርስቲያናቱንና የመልእክተኞቹን አቋም የሚመለከት ነው።

ሀ. ከእግዚአብሔር ጋር ያላቸውን ጤናማ መንፈሳዊ ግንኙነት

ለ. ሥነ መለኮታዊ ወይም አስተምህሮታዊ ፍጽምናቸው፤ እና፤

ሐ. ለዚህ ተልእኮ ያላቸውን ውስጣዊ ግፊት (Motive) ማወቅ አለብን።

እዚህ ላይ ችግር ካለ ምንጩ የተበላሸ ነው ማለት ነው፤ ምንጩ ከተበላሸ ጅረቱም የተበላሸ ይሆናል። የሚስቶችንና የሚስቶችን ትርጉም ከላይኞቹ መሠረታዊ ሃሳቦች ጋር ሳይለያዩ መታየት የሚገባቸው ስለሆነ ጥቂት ነጥቦች በአጭሩ ከተመለከትን ወደ ኢትዮጵያው የሚስቶችና አጭር ታሪክ እንዘልቃለን።

8. የመጀመሪያዎቹ ሚስቶችና አመጣጣቸው

ከላይ "የወንጌል ዘር በኢትዮጵያ" በሚለው ክፍል ለማየት እንደተሞከረው ኢትዮጵያዊው ጃንደረባ፣ ቅዱስ ማቴዎስ፣ ፍሬምናጦስ፣ "ዘጠኙ ቅዱሳን" እና እነ አባ ያዕቆብና ዶሚኒካኖቹ "ሚስቶች" የሚል ስያሜ ይሰጣቸው ወይም አይሰጣቸው እንደሆነ ከላይ በጠቀስናቸው ሦስት መስፈርቶች አንጻር ማየትና መመዘን እንችላለን። ስለ መጀመሪያዎቹ ሁለቱ ማለትም ስለ ኢትዮጵያዊው ጃንደረባ ቀደም ሲል በተሠጠው ትንታኔ ውስጥ በበቂ ሁኔታ ለማብራራት እንደተሞከረው የመጀመሪያውን የወንጌል ዘር ችግኝ በኢትዮጵያ ውስጥ ሳይተክል እንደማይቀር ይገመታል። ከዚህ የበለጠ ለመናገር ግን የታሪክ ማህልበቻ ስለሌለን እናልፈዋለን። ስለ ሐዋርያው ቅዱስ ማቴዎስ ግን የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ሐዋርያው ቅዱስ ማቴዎስ በሕንድ በኩል

አድርጎ ወደ ኑቢያ ከዚያም ወደ ኢትዮጵያ ዘልቆ በመምጣት ቅዱስ ወንጌልን እንደሰበከና በዚያው አካባቢም በሰማዕትነት እንዳረፈ እንፋራናሰና መስከረዋል፤¹ በማለት አጥብቃ ታምናለች። የ"ዘጠኙ ቅዱሳን" አመጣጥም በጊዜው የነበረውን "ሥነ ክርስቶላዊ" አተካራና ስደት ሸሽተው እንጂ ከላኪ ቤተ ክርስቲያን ከአደራ ጋር የተላኩ ስላልሆኑ እንዲያውም በመልክዓ ምድር ረገድ ከሰድስት የተለያዩ አገሮች የመጡ በመሆናቸውና መጥተውም ከሠሩት ሥራ አንጻር ብቻ ከላይ በጠቀስናቸው መስፈርቶች መሰረት እንደ ሚስዮናውያን አድርጎ መቀበሉ አዳጋች ይሆናል።

ፍሬምናጦስ ቀደም ሲል በኢትዮጵያ የቆየ ሰው ቢሆንም እንኳን ወደ ግብጽ ሄዶ በጽጵስና ማዕረግ ተቀብቶ በመመለሱ አስቀድሞ እንደ ግለሰብ ማቅናት የጀመረውን ክርስቲያናዊ ሥራ ለመቀጠል የተላከ ሚስዮናዊ ነው ልንል እንችል ይሆናል። ሆኖም ከላይ በመግቢያው እንደተመለከተው የቤተ ክርስቲያኗን የዚያን ጊዜና የኋላ አቋም ስንመለከት ተልዕኮው መስፈርቱን መሉ ለመሉ ያሟላል ለማለት እንችገራለን።

የአባ ተክለሃማናት ትምህርትና ምክር በቤተ ክርስቲያንም ሆነ በቤተ መንግሥት ውስጥ ታላቅ ተደማጭነት በነበረው በአፄ ይኩኖ አምላክ ዘመነ መንግሥት (1270-1285) አባ ኢዮብ የሚባል መነኩሴ ወደ ኢትዮጵያ መጥቶ ነበር። መነኩሴው ወደ ኢትዮጵያ የመጣው በላቲን ካቶሊካውያንና በሶርያ ያዕቆባዊት ቤተ ክርስቲያን ጥምር ድጋፍ ነበር። እሱም ቢሆን በዚያን ዘመን ጳጳስ በኢትዮጵያ ስላልነበረ አመጣጡ በጎን መግቢያ ፍለጋ እንጂ ሚሲዮናዊ ተልእኮ ነው ልንለው አንደፍርም።

ከሶርያዊው መነኩሴ ጋር አብረው የመጡ ጥቂት ዶሚኒካውያን ሚሲዮናውያንም ነበሩ። የዶሚኒካውያን ማኅበር በ1212 ዓ.ም የተመሠረተ ከካቶሊካዊት ማኅበሮች አንዱ ነው።

እነዚህ ዶሚኒካውያን በትግራይ ውስጥ ተወስነው እንደቀሩና ወደ ሸዋ እንዳልዘለቁ በታሪክ ተመዝግቧል።²

9. የፖርቱጋል ሚስዮናውያን

15ኛው መቶ ክፍለ ዘመን የፖርቱጋል መንግሥት በመርከብ ሥራ ስልጣኔና አዳዲስ አገሮችን በማሰስ ተግባር ዝናው የገነበት ጊዜ ነበር። አሳሾች ይሄዳሉ ካቶሊካውያን ሚስዮናውያን ይከተላሉ። አንዳንድ በታዎች ደግሞ ሚስዮናውያን ይቀድማሉ "አሳሽ" መንግሥታዊ ግብረ ኃይል ይከተላል። የኢትዮጵያን ሁኔታ ስንመለከት ደ ገቢልሃም በሚባለው ሰው መሪነት ከ1470-1487 በነገሠው በዐፄ እስክንድር ዘመን መንግስት አንድ አሳሽ ቡድን ኢትዮጵያ መግባቱ ይነገራል። ከዚህ አስሳ በኋላ ነው ኢትዮጵያን በአውሮጳውያን ዘንድ "የቄሱ ዮሐንስ" አገር የሚባለው አጠራር የተጀመረው። ከእነዚህ አሳሾች ጋር ሚስዮናውያንም መጥተው ነበር። ስንትና እነማን መሆናቸው መቼ መጥተው የት ማረፋቸውና ምን ማድረጋቸው በዝርዝር የሚታወቅ ነገር ባይኖርም መግባታቸውን በተመለከተ ግን የታሪክ ጸሐፍት ጠቃቅሰውታል። ከ15ኛ መቶዎቹ መጀመሪያ አንስቶ ወራሪው በአህመድ ግራኝ መስፋፋት ምክንያት ለተጨነቁት ንጉሥ ፤ "ንጉሡ ካቶሊክ ቢሆኑ እኮ የፖርቱጋል መንግሥት ይረዳዎት ነበር" የሚል ስብከት ይነዙ የነበሩት እነዚያ ሚስዮናውያን ነበሩ። ንጉሡም በዚህ ቅስቀሳ ይበልጥ እንዲማረኩ ለማድረግ መጀመሪያ የዝምድና ደብዳቤ ለፖርቱጋል ንጉሥ ተጻፈ ቀጥሎም አንድ የልዑካን ቡድን ተላከ። የተጠበቀው ርዳታ ግን በእጅጉ ዘገየ። ከጭንቀታቸው የተነሣ ንጉሡ ዐፄ ልብነ ድንግል ራሳቸውና መንግሥታቸው ካቶሊክ እንደሚሆኑ ቃል ገቡ። እንዲያውም የጊዜው ጳጳስም የመጀመሪያው የልዑካን ቡድን ከሄደ በኋላ መልስ ሲዘገይ ለሁለተኛ ጊዜ ልዑክ ሆኖ ለሄደው ለዮሐንስ ቤርሙዴዝ መንበረ ጳጳስናቸውን ለቀው እንደነበርም በታሪክ መጻሕፍት ተጽፏል።³

ይህ ቤርሙዴዝ በብዙ ችግር መጀመሪያ ሮም ደርሶ ለሮማው ሊቀ ጳጳሳት ከዚያም ሊዝበን ሄዶ ለፖርቱጋል ንጉሥ ደብዳቤ በማቅረብ በቃልም ጭምር ነገሩን አስረዳ። በውጤቱም በ1533 በሕንድ ከሚገኘው የፖርቱጋል ጦር ውስጥ 400 ወታደሮች ከዘመናዊ መሣሪያ ጋር ወደ

ኢትዮጵያ መጡ። ሃይማኖታዊና ፖለቲካዊው ይዘት የነበረው ጦርነት በ1535 በግራኝ አህመድ ሞት ቢደመደምም ሌላ ሃይማኖታዊና ፖለቲካዊ ይዘት የነበረው ውዝግብ ተለኮሰ።

ለፖርቹጋሎች የመጀመሪያውን ቃል የገቡት ንጉሥ ዐፄ ልብነ ድንግል ሞተው ልጃቸው ዐፄ ገላውዴዎስ ሲነገሡ ቤርሙዴዝ የተሰጠው ተስፋ እንዲፈጸም በስልትም በግድም ሞክሮ አልሆነለትምና በጥል ወዳገሩ ተመለሰ። ንጉሡም "የገላውዴዎስ ተአምናት" የተባለውን መጣጥፍ ጽፈውና አከራክረው የተዋሕዶን እምነት አጸኑ። ከመጡትና ከተረፉት የፖርቱጋል ወታደሮች የፈቀዱት ወዳገራቸው ተሸልመው ሲመለሱ፤ የቀሩት ደግሞ በኢትዮጵያ ውስጥ ናሩ። በኢትዮጵያ ለመኖር ከወሰኑት አንዳንዶች የተዋሕዶን እምነት ሲቀበሉ ሌሎች በቀድሞው የካቶሊክ እምነት በመጽናት ተደላድለው ከብርና ጉልት ተሰጥቷቸው ለመኖር ችለዋል።

10. የኢየሱሳውያን መግባት

ቤርሙዴዝ በጥል ወደ አገሩ ከተመለሰ በኋላ የተጀመረው ካቶሊካዊ መስፋፋት እንዳይታጠፍ የተሻሉና የተማሩ ሚስዮናውያንን ለመላክ ጥረት ተደረገ። በጊዜው አዲስ ማኅበር ከነበረው "የኢየሱሳውያን ማኅበር" (Jesuit Order) ከተባለው ድርጅት ሰዎች ተመልምለው በሮም ስለኢትዮጵያ በቂ እውቀት የሚያገኙበት ትምህርት ቤት ተከፍተላቸውና ተምረው የመጀመሪያዎቹ አሥር ሰዎች ያሉበት ቡድን በ1548-1549 ባለው ጊዜ ወደ ኢትዮጵያ ገባ። ፖርቱጋል ለኢትዮጵያ ስለ ዋለችው ውለታ ከመንግሥትና ከሕዝቡ የአክብሮት አቀባበል ተደረገላቸው። ወዲያው ግን ብርቱ የሃይማኖት ክርክር ተጀመረ። ካቶሊኮቹ ክርክር እንደማያዋጣቸው ተረድተው በስብከት ለመስፋፋት የስብከት ፈቃድ አግኝተውና ቤተ ክርስቲያን መሰርተው የተደራጀ ሥራ ጀመሩ። ዋና ጣቢያቸውን ትግራይ ውስጥ ፍሬምና በሚባል ቦታ አደረጉ። በቋንቋ በቅዳሴና በመሳሰሉት ውጪያዊ ቅርጻቸው የኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያንን ለመምሰል ያደረጉት ጥረት ከመስፋፊያ ስልቶቻቸው አንዱ ነበር።

የኢየሱዊያን (ካቶሊክ) መነኩሣት

ምነጭ : The Church in History

ግን አንዳንድ የንጉሡ ተቃዋሚዎች ንጉሡ የካቶሊክ እምነት ደጋፊ ናቸው የሚል ጉምጉምታ በመነሣቱ ቤተ ክህነትና ሕዝቡ አመጹ። የተዋሕዶ ቀሳውስትና ካህናቱ ሕዝቡን አስከትለው ሸፈቱ። በወዲያ ጳጳሱና ካህናት፤ በወዲህ ንጉሡ አዋጊ ሆነው እጅግ ብዙ ሕዝብ ያለቀበት ጦርነት ተደረገ። በጦርነቱም ከ77 እስከ 120 ሺህ ሕዝብ እንዳለቀ ይገመታል። በመጨረሻ ግን ድሉ የንጉሡ ሆኖ ንጉሡና ቤተሰቡ በፓዩዝ እጅ በካቶሊክ እምነት ተጠምቀው ሐሜቱን ገሐድ አደረጉት። ሌሎችም በካቶሊክ እምነት እንዲጠመቁ ትእዛዝ ወጣ። እምነት በዐዋጅ አይሆንምና ይህም እልህ ያዘለ ጠብን በየቦታው ፈጠረ። በብጥብጡ የተነሣም ዐፄ ሱስንዮስ፤

" የእስክንድሪያ ሃይማኖት ትመለስ፤ የሮም ሃይማኖት ትርከስ፤ ፋሲል ይገነሥ። "

የካቶሊክ ሚስዮናውያንን ወደ አገር ውስጥ መግባት በተመለከተ በጣም የተሳካላቸውና የበላይነትን የተቀዳጁ የመሰለበት የመጀመሪያዎቹ ከመጡ ከአንድ ክፍለ ዘመን በኋላ የተፈጸመው ነበር።

በ16ኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጨረሻ ላይ የመጣው ጳጥሮስ ፓዩዝ የተባለ የንጉሡን የዐፄ ሱስንዮስንና የሕዝቡንም ልብ የማረክ የቋንቋ ችሎታ የነበረውና እጅግ ተግባቢ የሕንፃ ሥራ አዋቂ ነበር። ንጉሡ የፖለቲካና የመሣሪያ እርዳታ ለማግኘትና የሥልጣኔ ጉጉትም ስለነበራቸው ከካቶሊኮቹ ጋር ቅርብ ወዳጅ ይሁኑ እንጂ ለካቶሊክ እምነት ተቆርቋሪ ግን አልነበሩም። ነገር

በለው አላውጀው ዙፋናቸውን ለልጃቸው አሳልፈው ለመስጠት ተገደዱ። ዐፄ ሱስንዮስ በታህሳስ ወር 1625 ዓ.ም ሲያርፉ ልጃቸው ፋሲል ስመ ንግሥናቸውን "ዓለም ሰገድ" አሰኝተው በይፋ ነገሡ።⁴

በዐፄ ፋሲል ዘመን ካቶሊካውያኑ ከጎንደር ወጥተው ወደ ትግራይ ፍሬሞና እንዲሄዱ ተገደዱ። ተሸሽገው የቀሩና በሰዋራ ሁኔታ ሊገቡ የሞከሩቱ ተገደሉ። የእነዚህን ሚስቶችና ወጋጅ የላኪዋን ቤተ ክርስቲያን ሁኔታ ስንመለከት እንዲሁም ከመጡ በኋላ የተፈጸሙትን ነገሮች ስናጤን ድርጊቱን ክርስቲያናዊ ወይም መንፈሳዊ ሳይሆን ዓለማዊና ፖለቲካዊ ያስመስለዋል። የእነዚህ ሚስቶችና ወጋጅ እንዲህ ያለ ሥራ ሠርተው ማለፍ በኋላ ለሚመጡት የወንጌል አገልጋይ መልእክተኞች እንዳይገቡ በር መዝጊያና ከገቡም በኋላ በነፃነት እንዳያገለግሉ እንቅፋት የፈጠረ በአጠቃላይ የነጭ ጥላቻ እንዲያጠላ ምክንያት የሆነ ዐቢይ ጉዳይ ነበር። ሚስቶችና ወጋጅ አስመልክቶ በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ዙሪያ እስከ ዛሬ ድረስ የሚጠቀስ እንከን እንዲህ ያለው መንፈሳዊነት የጎደለው ሚስቶችና ወጋጅ ተልእኮ ነው።

11. የመጀመሪያዎቹ ፕሮቴስታንት ሚስቶችና ወጋጅ መከራዎች

የግራኝ አህመድ ወረራና ከዚያ በኋላ የነበሩት ዓመታት በአገራችን "የተዋሕዶና የካቶሊክ ሽኩቻ" የገነነበት ዘመን ሲሆን በአውሮጳ ግን የፕሮቴስታንት ተሐድሶ እንቅስቃሴ ያየለበት ጊዜ ነበር። ይህ እንቅስቃሴና የካቶሊኮች ሚስቶችና ወጋጅ ከኢትዮጵያ የመባረር ዜና በአውሮጳ በስፋት መስማቱ ወንጌላዊ ክርስትና ወደ ኢትዮጵያ የሚገባበትን ሁኔታዎች ያፋጠነ ይመስላል። ቀዳሚው የፕሮቴስታንት ሚስቶችና ወጋጅ ኢትዮጵያ የገባው የአውሮጳው ተሐድሶ 100 ዓመት ሞልቶት ካለፈ በኋላ በዐፄ ፋሲል ዘመን (1625 - 1660 ዓ.ም) ነው። ይህ ፋና ወጊ ሚስቶችና ወጋጅ ሄይሊንግ ይባላል። በትውልዱ ጀርመናዊ ነው። ፒተርና ጓደኞቹ ለሚስቶችና ወጋጅ አገልግሎት ለመሠማራት ወደ ውሳኔ የደረሱት በፈረንሳይ ፓሪስ በትምህርት ላይ በነበሩበት ጊዜ ነበር። ግባቸውም በአፍሪቃ ሰሜንና

በመካከለኛው ምሥራቅ ከጥንትም የነበሩትን አብያተ ክርስቲያናት በአውሮጳ አብቦ እንደነበረው መንፈሳዊ መነቃቃት የተሃድሶ ለውጥ ለማድረግ ነበር። ጓደኞቹ ወደ ሌሎች አገሮች ሲሄዱ ፒተር ወደ ኢትዮጵያ ለመምጣት ወሰነ። ቀደም ብሎ በካይሮ ጥቂት ቆይታ አድርጎ ስለነበር ወደ ኢትዮጵያ ሊመጡ የተዘጋጁትን አቡነ ማርቆስን እዚያው ተዋውቆና ተወዳጅቷቸው ተከትሎአቸው መጣ።⁵

የአማርኛን ቋንቋ በአጭር ጊዜ አጥንቶ ጥሩ የቋንቋ ችሎታ ስለነበረውና በሙያውም ሐኪም በመሆኑ በቤተ መንግሥቱና በህዝቡ ዘንድ መወደድን በማግኘት ጎንደርና አካባቢዋን የተላመደው ያለብዙ ችግር ነበር። ፒተር በ1644 ዓ.ም. ወደ አገሩ ለመመለስ በሱዋኪን በኩል ጸድርጎ ወደ ግብጽ ሲያቀና ቱርኮች በመንገድ ላይ አግኝተው ሃይማኖቱን እንዲከድ ቢጠይቁት አሻፈረኝ በማለቱ በሰይፍ አንገቱን ቀልተው ገድለውታል። የፒተር ቆይታ በተሐድሶው ረገድ ምን ለውጥ እንዳመጣ በግልጽ የሚታወቅ ነገር የለም። የተራው ሕዝብ መግባቢያ በሆነው በአማርኛ ቋንቋ ግን የየሐንሰን ወንጌል መተርጎሙ ይወሳል። በአማርኛ ትርጉም ታሪክ ይህ ሥራ ፈር ቀዳጅ እንደሆነ ይታመናል። ከፒተር ሄይሊንግ በኋላ ለሚቀጥሉት ሁለት ምዕተ ዓመታት ቢያንስ ግልፅ በሆኑ ሁለት ምክንያቶች ማለትም ከዚህ በፊት በተፈጠረው የደም መፋሰስ ምክንያት ሚስቶናውያን በነፃነት ወደ አገር ውስጥ እንዳይገቡና ቢገቡም እንደልብ ተንቀሳቅሰው እንዳያገለግሉ በመከልከላቸው እና መስሊም ቱርኮችም አካባቢውን በመቆጣጠራቸው የውጪ ሚስቶናውያን ወደ አገር ውስጥ እንዳይገቡ ተገትተው ነበር።

በ19ኛው መቶ ከፍለ ዘመን ካቶሊኮች በሰሜኑ የኢትዮጵያ ክፍል ቀድሞም የነበሩ ቢሆንም በተጠናከረ ሁኔታ የላዛሪስቶችና የካፑቺኖች ማኅበሮች ወደ አገር ውስጥ በመግባት በተለይ በሰሜን ትግራይ አባ ያዕቆብ በተባሉ ሰው መሪነት በግዕዝ ቋንቋና በያሬዳዊ ቅዳሴ ዘዩ ብዙ ቀላውስትን ሳይቀር ሊማርኩ ችላታል። አባ ማሳያ እና ሌሎች ደግሞ የደቡብና የምዕራብ የአገሪቱን ጎሳዎች ለመድረስ ከፍተኛ ጥረት አድርገዋል።

በተመሳሳይ ጊዜ የወንጌል ሚስቶናውያን ወደ ኢትዮጵያ ለመምጣት ልባቸው የተነቃቃበት ወቅት ነበር። አጀንዳው እንደገና ሊቀሰቀስ የቻለውም

ጄምስ ብሩስ የተባለው ተመራማሪ የጥቁር አባይን የመነሻ ምንጭ ለማግኘት በ1760ዎቹ ያደረገውን አስሳና የጎንደርን ታሪክ በ1782 ዓ.ም. በመጽሐፍ አሳትሞ ለንባብ በማብቃቱ ነበር። ከዚህ በኋላ ወደ "ጥንታዊቷ የአፍሪቃ ክርስቲያን አገር" ሚስዮናውያንን ለመላክ የእንግሊዙ CMS (Church Missionary Society) እና የስዊዘርላንዱ CM (Chrishona Mission) መልእክተኞችን ላኩ። የሚስዮናውያኑ ዋናው ግብ እንደ ፒተር ሄይሊንግ ሁሉ አዲስ ወንጌላዊ ቤተ ክርስቲያን ወይም ማኅበር መመስረት ሳይሆን የነበሩትን የኦርቶዶክስ ተዋሕዶ አብያተ ክርስቲያናት በመጽሐፍ ቅዱስ እውነተኛ ትምህርት ማደስ ነበር። የCMS ዋነኛው የወቅቱ ዓላማ በተሐድሶ ላይ ያተኮረ ነበር። ቢሆንም ግን የተሐድሶ ሙከራቸው የጎላ ውጤት ሊያመጣ አልቻለም። ለሙከራው ያለመሳካት ዋናው ምክንያት የኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ካለፈው የሚስዮናውያን መልካም ያልሆነ አድራጎት ያልሻረ ቁስልና ያልጠፋ ጠባሳ የተነሣ የማናቸውንም ሚስዮናዊ ትምህርት ላለመቀበልና ተጽእኖውንም ለመቋቋም የቆረጠች በመሆኗ ነበር።

የ19ኛው ምዕተ ዓመት የፖለቲካ ሁኔታ በአመዛኙ የከበደ ቢሆንም የጊዜውን የሚስዮናውያን ጥረት የሚገዳደሩና የሚደግፉ ሁኔታዎችም ታይተው ነበር። መልካም ካልነበሩት ሁኔታዎች ዋናዎቹ፤

የ19ኛው መቶ የመጀመሪያው አጋማሽ የኢትዮጵያ ዘመን መሣፍንት መሆንና አንድ ማዕከላዊ መንግሥት ያለመኖሩ ለሚስዮናውያኑ የድጋፍ፣ የፈቃድና የጥበቃ ዋስትና ማሳጣቱ። በሁለተኛ ምክንያትነት የሚጠቀሰው ደግሞ የመሣፍንቱ የእርስ በርስ ጦርነት ማንኛውንም ሰላማዊ እንቅስቃሴ መግታቱ፤ በሦስተኛነት የሚጠቀሰው ደግሞ፤ በኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን እና በካቶሊኮች መካከል ያገረሸው ጥላቻና መቆራቆስ በእርስ በርሱ ጦርነት ወቅት ካቶሊኮችን መደገፉ ከፈረንሳይ መንግሥት መሣሪያ ያስገኝ ስለነበር ካቶሊኮች ተቀባይነት እያገኙ መጡ። በዚህም ምክንያት ካቶሊኮች ስለተጠሉ በሙሉ እንዲባረሩ ተደርገ። ይህም ሁኔታ በሚስዮናውያን ላይ ከፍተኛ በጎ ያልሆነ ጫና መፍጠሩ አልቀረም።

መልካሙ ነገር ደግሞ ሚስዮናውያኑን መቀበል ማለት ከመጡበት አገር መንግሥት ጋር መልካም ወዳጅነትን መመስረትና የመሣሪያና

የሥልጣኔ ምንጭ ማግኘት ስለሆነ ለሚሰየናውያኑ አገልግሎት " ፈቃደኛና ክፍት " የመሆን አዝማሚያ ይታይ ነበር።

ከዘመነ መሣፍንት በኋላም ቢሆን የሚሰየናውያንን አገልግሎት በተመለከተ የነበረው አመለካከት የተዝነረገረ ነበር። ዐፄ ቴዎድሮስ ከፈረንሳይ ይልቅ የእንግሊዝን ወዳጅነት ይሹ ስለነበር በእርሳቸው ዘመን ከእንግሊዝ አገር ለሚመጡትና ለፕሮቴስታንት ሚስዮናውያን ይበልጥ ይመቹ ነበር። በዐፄ ዮሐንስ ዘመነ መንግሥት ግን ከውጪ ለሚገቡት ሚስዮናውያን በሩ ዝግ ከመሆኑም ሌላ አገር ውስጥ ያሉት እንኳን በሙሉ እንዲወጡ የተደረገበት ወቅት ነበር።

19ኛው ምዕተ ዓመት ከጊዜው ኋላ ቀርነት፣ ከፖለቲካው አለመረጋጋትና የተለያዩ ውስጣዊና አካባቢያዊ አለመመቻቸቶች አንጻር ሲታይ ኢትዮጵያን በወንጌል ለመድረስ እጅግ ታላቅ ሚስዮናዊና ወንጌላዊ ተጋድሎ የተደረገበት ዘመን ነው ለማለት ይቻላል።

በ1822ዓ.ም ሳሙኤል ጎባትና ክርስቲያን ኩግለር የተባሉ ሚስዮናውያን ወደ ኢትዮጵያ መጡ። ሳሙኤል በጎንደር፣ ክርስቲያን ኩግለር ደግሞ በትግራይ፣ ወንጌልን በማስተማርና በአማርኛ የታተሙ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን በማሰራጭ ተልእኳቸውን ለመወጣት ጥረት ያደረጉ ቢሆንም ክርስቲያን ኩግለር ብዙም ሳይቆይ በ1823 በአደጋ ሕይወቱ ሊያልፍ ችሏል።

ሳሙኤል ጎባት ደግሞ ለሦስት ዓመታት ያህል በአዲግራትና በጎንደር ሕዝብና አብያተ ክርስቲያናት መካከል እየተመላለሰ ከቤተ ክህነት መሪዎችና ከሊቃውንቱ ጋር እየተገናኘና እየተከራከረ በዘፎና በትዕግስት ወንጌላዊ እምነትን አስፋፋ።⁶ ብዙዎቹም የዘመኑ ምሑራን ከአስተያየቱ ጋር ስለተስማሙ መወደድንና መከበርን አገኘ።

ሳሙኤል ጎባት በታህሣሥ 1825 ወደ አገሩ ተመልሶ በ1826 ዓ.ም ኢዘንበርግ ከተባለ ሌላ ጀርመናዊ ጋር እንደገና ወደ ኢትዮጵያ መጣ። የአድዋ ከተማንም መኖሪያው አደረገ። ነገር ግን የጤና መታወክ ስለገጠመው በመስከረም ወር 1829 ዓ.ም ወደ አውሮጳ ተመለሰ።

ኢዘንበርግ እንደ ሳሙኤል ጎባት ከኢትዮጵያውያን ጋር ጎብረቱ የሰመረ አልነበረም። ተቃውሞ ስለተነሳበትም ሁሉን ትቶ አማርኛ እየተማረ የወንጌል ክፍሎችን በትግርኛ እያስተረጎመ ሲኖር በጥር 1829 ዓ.ም ብሉም ኸርት የተባለ ሚሲዮናዊ መጣለት።

ከአንድ አመት በኋላ በታህሳስ 1830 ዓ.ም ዮሐን ሉድዊግ ክራፍ የሚባል ሌላ ሚሲዮናዊ አድዋ ደረሰ። የቁጥራቸው ብዛት ሃይማኖታቸውን የማጠናከሪያ ጅማራ እንደሆነ የገባቸው ኦርቶዶክሳዊያን ተቃውሞ አስነሱባቸው። በመጋቢት 1830 ዓ.ም አድዋን ለቀው ወጡ። ኢዘንበርግና ብሉምኸርት ወደ ግብፅ ሲጓዙ ክራፍ ግን ኦርሞዎችን በወንጌል ለመድረስ በነበረው ጽኑ ፍላጎት ወደ ሸዋ ለመሄድ ተነሥቶ ነበር። ቢሆንም በጠና ስለታመመ ወደ ግብፅ መመለስ ግድ ሆኖበታል። ሆኖም ማኅበሩን እንደገና አስፈቅዶ በ1831 ዓ.ም ኢዘንበርግን ጨምሮ ወደ ሸዋ መጣ።

በዚያን ወቅት የነበሩት የሸዋው ንጉሥ ሣህለ ሥላሴም የአዕምሮ እውቀትና የእጅ ሙያቸውን እንጂ ሃይማኖታቸውን ስላልፈለጉ ት/ቤት እንኳ እንዲከፍቱ አልፈቀዱላቸውም። ሆኖም እግረ መንገዳቸውን በወሎና በሸዋ የቆዩበት ጊዜ ቀደም ብሉ ስለዚህ የአፍሪቃ ክፍል ያጠኑት እነ ሉዶልፍ ስለጠቀሱት የኦርሞ ሕዝብ ሁኔታ እንዲያውቁና ሕዝቡንም በቅርብ እንዲያጠኑ ዕድል አገኙ።

በተለይ ክራፍ ከዚህ በኋላ በኖረበት ዘመን ሁሉ ይህን ሕዝብ በወንጌል ደርሶ በእነርሱ አድርጎ ደግሞ ለመላ አፍሪቃ የክርስቶስን ወንጌል ማወጅን ዓላማው አድርጎ ያዘ። ክራፍ በ1834 ዓ.ም ኢትዮጵያን ለቆ ከመውጣቱ በፊት ኦርሞኛን ለማጥናትና የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን ወደዚህ ቋንቋ ለመተርጎም ችሎ ነበር። ከኢትዮጵያ ከወጣ በኋላ ግን ያመራው ወደ ኪንያ ነበር። ወደ ኪንያ የሄደበት ምክንያት ኦርሞዎችን ለማግኘት አለቦ ነበር። ቢሆንም በህመም ምክንያት ወደ ጀርመን መመለስ ግድ ሆነበት። በዚያም ሆኖ ግን ወደ ኦርሞ ሕዝብ ይሄዱ ዘንድ የክርስቲያኖችንና የቤተ ክርስቲያን መሪዎችን ልብ የሚያነሳ አገልግሎት ይፈጽም ነበር። በመሐሉ ግን በ1847 ዓ.ም ቲዎድሮስ በነገሡበት ዓመት በኢየሩሳሌም ከሚገኘው ከሳሙኤል ጎባት ጋር ተገናኝቶና አፍሪቃን እንዴት በወንጌል እንደሚደርሱ እቅድ ነድፈው የኢትዮጵያን ሁኔታ ለማጥናት ተመልሶ መጣ። ንጉሡ

ለሚሰዩናውያን የወንጌል አገልግሎት ቅድሚያ ባይሰጡም ለዕደ ጥበብ ባለሙያዎች ግን ትልቅ አድናቆት ነበራቸው። ከክራፍ የጥናት ጉዞ በኋላ በእንግሊዛዊው ማርቲን ፍላድ የሚመራ " መናኝ ሚስዮናውያን " (The Pilgrim Missionaries) የተባለ አንድ ቡድን ወደ አገር ውስጥ ሊገባ ችሏል።

ይህ የሚስዮናውያን ቡድን ከመጣ በኋላ እንደልቡ እንዲንቀሳቀስ አልተፈቀደለትም ነበር። በጎንደር አካባቢ የቤተ እስራኤላውያንን (ፈላሻ) ወንዶች ብቻ እንዲያስተምሩና እነዚህ ቢያምኑም እንኳ በአርቶዶክስ ተዋሕዶ ሥርዓት እንዲያጠምቋቸው ተነገራቸው። ከዚህ የከፋው ግን በ1850ዎቹ መጨረሻ የዐፄ ቴዎድሮስ እስረኞች ሆነው በጋፋት መድፍ እንዲሰሩ በኋላም ወደ መቅደላ እንዲጋዙ የተገደዱበት ጊዜ መምጣቱ ነው። ይህ ትልቅ ፖለቲካዊና ዲፕሎማሲያዊ ነውጥ የፈጠረው ችግር ጀኔራል ኖፒር መቅደላን በወረረ ጊዜ እና ዐፄ ቴዎድሮስም ራሳቸውን በገደሉ ጊዜ ነበር የተጠናቀቀው።

ሚስዮናውያኑ የዐፄ ቴዎድሮስ ምርከኞች

ምገዋ፡ የኢትዮጵያ ታሪክ

እነዚህ ሚስዮናውያን እንደተመኙት ባይሆንም ሁለት ነገሮች በቆይታቸው ተፈጽመው ነበር፤ የመጀመርያው በፈላሻዎች መካከል ወንጌልን የተቀበሉ አንዳንዶች ተገኝተዋል፤ በአርቶዶክስ ተዋሕዶ ምዕመናን መካከል ከፍተኛ ግምት የሚሰጠው ወንጌላዊ ኅብረተሰብ መፈጠር ችለው ነበር። በዚያን ዘመን ለተከናወኑት የሚስዮናውያን መልካም

እንቅስቃሴዎች ምላሽ ከሰጡት መካከል አቶ ገብሩ ደስታ የተባሉት አንዱ ናቸው። የዐፄ ቴዎድሮስ ጸሐፊ ትዕዛዝ አለቃ ዘነብም የወንጌላዊ እምነትን ተቀብለው ነበር ይባላል። አቶ ገብሩ በዚያን ጊዜና በኋላም በዐፄ ምኒልክ ዘመን ለሚስዮናውያን መግባት ሁኔታዎችን በማመቻቸት ዓይነተኛ አስተዋጽኦ አበርክተዋል።

ሚስዮናውያኑ ወደያገራቸው ተመልሰው ከሄዱ በኋላ ጥቂቶቹ እንደገና የመመለስ ዕድል ገጥሟቸውም ነበር። ከራፍ በጀርመን ሆኖ አርሞዎችን በወንጌል ለመድረስ መልፋቱን አልተወም። እንዲያውም መቀመጫውን ኪንያ ውስጥ በማድረግ አርሞዎችን በወንጌል ለመድረስ መከራ በማድረግ ላይ ሳለ የመጀመሪያውን ጠቃሚ ምላሽ ሉዊ ሐርምስ ከተባለውና በጀርመን አገር የአንዲት ቤተ ክርስቲያን መጋቢ ከነበረ ሰው አገኘ። ይህ ሰው ሄርማንስበርግ በምትባል መንደሩ ሚስዮናውያን እየሰለጠኑ የሚላኩበት GHM (German Hermansburg Mission) የሚባል ጣቢያ በ1842 ከፍቶ የመጀመሪያዎቹ ስምንት ሠልጣኞች በ1846 ወደ ኢትዮጵያ እንዲያመሩ አደረገ። የጊዜው ገዢዎችና የተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች ሚስዮናውያኑን ለማሳለፍ ፈቃደኛ እንደማይሆኑ ስለታወቀ አቅጣጫቸውን በመለወጥ በዛንዚባር፣ በኪንያ፣ በደቡብ ኢትዮጵያ አድርገው ለመግባት ሞከሩ። በጊዜው ከነበረ የአረቦችና የአውሮጳውያን የንግድ ተክክር የተነሳ የዛንዚባሩ ሠልጣን ፈቃድ ስለሌለባቸው ይህ ጉዞ ከሸፈ። በ1850 ደግሞ ከሉዊ ሐርምስ ዘንድ ሌላ ቡድን ተላከ። ይህም በተመሳሳይ ችግር ወደ ኢትዮጵያ መግባት አልቻለም።

ከዚህ ሁሉ ጥረት በኋላ ከስዊድን ሌላ ምላሽ ተገኘ። በስዊድን የሚገኙ ሁለት የሚስዮን ማኅበሮች በጀርመን ከሚገኘው GHM ጋር በመነጋገርና ሳሙኤል ጎባትንም በማማከር ሚስዮናውያን ለመላክ መከራ አደረጉ። የስዊድኑ ማኅበር SEM (Swedish Evangelical Mission) ወይም "የስዊድን የወንጌል ተልዕኮ" በመባል የሚታወቀው ነው። ላንግ፣ ኪየል በርግ እና ካርልስን የተባሉ ሦስት ሚስዮናውያን በ1858 ዓ.ም ምጽዋ ደርሰው ስለጊዜው የኢትዮጵያ ሁኔታ፣ ስለቴዎድሮስና ስለጦርነቱ ሰምተው ምቹ ጊዜ እስኪመጣ በኩናማ ሰዎች መካከል ወንጌልን ማስተማር ጀመሩ። በዓመቱ ሁለት ሌሎች ሚስዮናዊያን ተጨምረውላቸው ቁጥራቸው አምስት ሆነ። ሆኖም አንዱ በሕመም ምክንያት ሞቶባቸው፤ ሁለቱ ደግሞ

ተገድለውባቸው እና የእርስ በርስ ጦርነቱም እንቅስቃሴያቸውን ስለገታባቸው የቀሩት በ1862 ዓ.ም ወደ ምፅዋ ተመለሱ። በምፅዋ ቆይታቸው ቀደም ሲል በዚያ የነበሩትና ሌሎችም ተጨምረው የሚችሉትን ያህል የወንጌል ሥራ ሲሠሩ ቆዩ። በዚህ ዘመን ያከናወኑት ትልቁ ነገር ት/ቤት መከፈትና በዚያን ጊዜ ዋና ከነበረው የባሪያ ንግድ የቻሉትን ያህል ባሮች እየገዙ ማስተማርና የወንጌልን የምሥራች መንገር ነበር። ይህ መንገድ አሮሞዎችን ለመድረስና ወደ መሐል ኢትዮጵያ ለመዝለቅ የታቀደና ተሰልቶ የተጀመረ አልነበረም። ነገር ግን ሌላው ሁሉ ሳይሳካ ሲቀር የተሳካውን ጎዳና ያስገኘውና ያመላከተው ይህ ነበር። ይህም የውጪ ተወላጆች ያልሆነላቸውን በአገር ተወላጆች ወደ መሐል መዝለቅ መቻሉ ነው።

ለባርነት ተሸጠው ከነበሩትና እንደገና ተዋጅተው ነጻ በመውጣት ወንጌል ከተቀበሉት መካከል አናሲሞስ ነሲብና አስቴር ጋኖ ይገኙበታል። አናሲሞስ ነሲብ በኋላ ላይ መጽሐፍ ቅዱስን ወደ አሮሚኛ ቋንቋ የተረጎሙ ሰው ናቸው። አናሲሞስ በመጋቢት 1864 ሲጠመቁ ሌሎች ሦስት ደግሞ በቀጣዩ ዓመት በታኅሣሥ ወር ተጠምቀው ያኔ በተወሰደው የጌታ ራት ወቅት ቄስ ቢ.ፒ. ሉንዳል ያቺን ማኅበር "ቤቴል ቤተ ክርስቲያን" ብለው ሰየሟት።

አናሲሞስ ነሲብ

ምንጭ : Evangelical pioneers

አስቴር ጋኖ

ዳንኤል ደበላ

ይህች ቤቴል ቤተ ክርስቲያን በኋላ የኤርትራ ወንጌላዊት እና የወንጌላዊት ቤተ ክርስቲያን የመካነ ኢየሱስ አብያተክርስቲያናት የተወለዱበት ማኅበር እና የወንጌላውያን ላኪ የሆነችው ቤተ ክርስቲያናት።⁷

እንደገና በመዋጀት ነፃ ከወጡት መካከል ዳንኤል ደበላ፣ እስጢፋኖስ ቦንያ፣ ፊልጶስ ኢብሳና የመሳሰሉት ሲገኙ እንዲሁም ከአርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ወደ ወንጌል እምነት የመጡ ለምሳሌ ገብረ ኤዎስጣቴዎስ ዘሚካኤል፣ አባ ገብረ እግዚአብሔር ኮከበ ወርቅ፣ አለቃ ተገኝ ውድነህ እና ሌሎችም ይገኛሉ።

አባ ገብረ እግዚአብሔር ኩከበ ወርቅ አለቃ ታዩ ገብረ ማርያም

ምንጭ : Evangelical pioneers

እነዚህና በስም ያልጠቀስናቸው ሌሎች በርካታ የአገር ተወላጆች ለሚስዮናውያን ዝግ በሆነው ጊዜና መንገድ የወንጌልን መልእክትና ቅዱሳት መጻሕፍትን ይዘው ወንጌል ወደአልተዘራባቸው ቦታዎች በተለይም ወደ ወለጋና ጅማ አካባቢዎች ሄደው ለማገልገል የታደሉ ቀዳሚዎች ናቸው።

የአካባቢ መሪዎችና ነጋዴዎችም በወንጌል መስፋፋት መጠነኛ ሚና ነበራቸው። የዚህኛው ምዕራፍ ዋነኛው ዓላማ ከውጪ የመጡ ሚስዮናውያንን ታሪክ በጥቂቱ ማስተዋወቅ እንጂ የአገር ተወላጆችን ገድል ማውሳት ስላልሆነ በዚሁ እንገታዋለን።

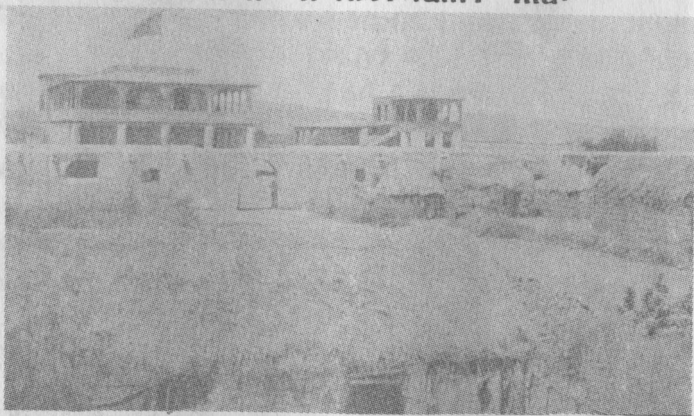
የሰዊድን ሚስዮን ዓላማውን ኢትዮጵያውያንን አሰልጥኖ መላክ ላይ አድርጎ በምንኩሉ ምዕዋ ጣቢያ መስርቶ ቢደላደልም ወደ መሐል አገር የመግባት ሙከራዎቹ ሙሉ በሙሉ አልተቋረጡም ነበር።

የእምኩሉ ሚስዮን ጣቢያ በምዕዋ (1885)

ግንድ : Evangelical pioneers

በ1873 ቄስ ጉስታቭ አሬንዮስ እና ሚ/ር ኤደብልዩ ፐልማን የተባሉ ሚስዮናውያንና አናሲሞስን ጨምሮ አራት አበሾች ያሉበት ቡድን ወደ ጅማ ጉዞ ጀመረ። አቅጣጫቸውንም የግብጽ ቅኝ በነበረችው የሱዳን አገር አድርገው በመዞር በምዕራብ ኢትዮጵያ በኩል መግባት ነበር። በጥር ወር 1874 ከሱዳን እና ከኢትዮጵያ ድንበር ላይ ሲደርሱ ግን የግብጽ ወኪል የሆነ ጀርመናዊ ዜግነት ያለው ገዢ በሚሄዱበት መንገድ የእርስ በእርስ ጦርነት

የእምክሉ ሚስቶን ጣቢያ በምዕዋ (1885)

ምንጭ : Evangelical pioneers

እንዳለና እንደማይቻል ቅንነት የሌለበትና ተስፋ አስቆራጭ ምክር ሰጥቶ ከመንገድ መለሳቸው። በአንድ ጀርመናዊ የተጀመረው አሮሞዎችን በወንጌል የመድረስ ጥረት የታሰበውን ግብ ሊመታ ሲቃረብ በሌላ ጀርመናዊ ተጣመመ። ቡድኑም እያዘነ በካርቱም በኩል አድርጎ ወደ ምጽዋ ተመለሰ። እንዲያውም በመልስ ጉዟቸው በወቅቱ የቡድኑ አባላት የነበሩት አሬንዮስ እና ኢትዮጵያዊው ፊልጶስ በመንገድ ላይ ሞቱ።

በሱዳን ወደ ጅማ ለመግባት የሞከረው ቡድን በመልስ ጉዞ ላይ ሳለ አንድሬስ እስቪንሰን የተባለው ሚስዮናዊ ከሌሎች ሰዎች ጋር በመሆን በዘይላና በሐረር ለመግባት መከራ ቢያደርግም ሳይሳካለት ቀርቷል። ከሁለት ዓመታት በኋላ ማለትም በ1876 ደግሞ ሦስት የአገር ተወላጆችና ሁለት ስዊድናዊያን ከምፅዋ ወደ ታጁራ (ጂቡቲ አጠገብ) መጥተው ከዚያም ወደ ሸዋ ከሚዘልቁ ነጋዴዎች ጋር በመሆን እንጦጦ ደረሱ። ሸዋን የሚገዙት ንጉሥ ምኒልክ ቢሆኑም የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ግን ዐፄ ዮሐንስ አራተኛ ነበሩ። ዐፄ ዮሐንስ ከሃይማኖታዊ ቀናጫነት የተነሣ ከኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ሃይማኖት በቀር ሌላ ሃይማኖት እንዳይኖር የውጪ ሚስዮናውያን ሁሉ እንዲወጡ ትዕዛዝ ሰጥተው ነበር። ንጉሥ ምኒልክም ይህን ተግባራዊ ለማድረግ አሁን የመጡትን ጨምሮ ቀደም ብለውም የገቡትና በሙያ እያገለገሉ የነበሩትን ሁለት " መናኝ ሚስዮናውያን" አባላት የነበሩትን እንዲሁም ሌሎች ካቶሊካውያን ሚስዮናውያንን እንዲወጡ አዘዙ።

ቀጥሎም በ1885 አምስት ስዊድናውያን ያሉበት አንድ ቡድን በሱማሌ ድንበር አድርጎ በደቡብ በቦረና በኩል ለመግባት ሞከረ። በረሐውን ሊዘልቁት ግን አልቻሉም። የቡድኑ መሪ የነበረው ካርል ሲደርኩዊስት የጉዞውን ክብደት አስረድቶ ሌሎቹ እንዲመለሱ በማድረግ ራሱ ግን ለሁለት ዓመታት በዚያ ቆየ። ቡድኑ ሲመለስ ግን ከመካከላቸው ሁለቱ ቄስ ኒልስ ሂላንደር እና ሚስቱ በሐረር በኩል ለመግባት ሌላ መከራ አደረጉ። በዚህ ጊዜ ያለው የፖለቲካ ሁኔታ በመጠኑም ቢሆን የተረጋጋ ነበር። ሆኖም ግን ከሐረሩ ገዢ ከደጃዝማች መኮንን ወ/ሚካኤል (የግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ አባት) ወዳጃዊ አቀባበል ተደርጎላቸው በዚያም ለአንድ ዓመት ያህል ቆይተው ከዐፄ ምኒልክ ፈቃድ ባለማግኘታቸው በ1886 ወደ ምፅዋ ተመለሱ። በቆይታቸው ወቅት ለሚያገኟቸው ሰዎች ሁሉ ወንጌልን

የመናገር ዕድል ነበራቸው። ውጤቱ ግን ይህን ያህል አጥጋቢ አልነበረም። በቦረናም በሐረርም በኩል ወደ መሐል አገር ለመግባት የተደረገው ሙከራ ባይሳካም ኢትዮጵያውያኑ የወንጌል አገልጋዮች ቀድመው ጅማ ደረሱ። በሰላም መድረሳቸውም የሚያጽናና ዜና ነበር።

ከዚህ በኋላ ነበር የውጪ ሰዎች ወደ አገር ውስጥ ለመግባት ያለመቻላቸውና የአገር ተወላጆች ግን ያላችግር መንቀሳቀስ መቻላቸው በእጅጉ ግልጽ የሆነላቸውና በአገሬው ተወላጆች ወንጌልን ለማድረስ ምዕዋን ቋሚ የስምሪት ጣቢያ አድርገው መጠቀም የጀመሩት። በዚህም መንገድ 20ኛው ምዕተ ዓመት ከመጀመሩ በፊት ወንጌል በኢትዮጵያውያን አማካይነት ወደ ከፋና ወለጋ በእርግጥ ደርሶ ነበር። ከረጅም ተከታታይና አድካሚ ሙከራዎች በኋላ፣ ከጊዜም አንጻር ሁለት ከፍለ ዘመናትን ባስቆጠረ ረጅም ሙከራ ፣ የአካል ጉስቁልና የስሜት ጉዳትና የሕይወት መስዋእትነት ዋጋ በመክፈል ዘራቸውን ተሸክመው በእንባ የዘሩት የወንጌል መልእክተኞች በመጨረሻ ያለ ነዶ አልቀሩም።

የቀደምት የወንጌል አማኞች መሪዎች (1903)

ምንጭ : Evangelical pioneers

የግርጌ ማስታወሻዎች

ምዕራፍ ሁለት

¹ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን እምነት ፡ ሥርዓተ አምልኮትና የውጭ ግንኙነት ፡ ገጽ 108 ።

² ተክለ ጸድቅ መክራያ ፡ የኢትዮጵያ ታሪክ ከዐፄ ይኩኖ አምላክ እስከ ዐፄ ሉብነ ድንግል ፡ ገጽ 38 ።

³ ዝኒ ከማዕ ፡ ገጽ 55 56 ።

⁴ ተክለ ጸድቅ መክራያ ፡ የኢትዮጵያ ታሪክ ከዐፄ ሉብነ ድንግል እስከ ዐፄ ቴዎድሮስ ገጽ 138።

⁵ Aren, Gustav, Evangelical Pioneers in Ethiopia , P. 35.

⁶ አማኑኤል አብረሃም ፡ የወንጌላዊት ቤተ ክርስቲያን መካነ ኢየሱስ አጀማመር ፡ ገጽ 13።

⁷ ዘኒ ከማዕ ፡ ገጽ 26 ።

ምዕራፍ ሦስት

የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ
ክርስቲያን አመሠራረት

በዶ/ር ላምቤ የተመራው የመጀመሪያው የኤስ. አይ. ኤም የሚስፍናውያን ቡድን

ምግብ : Cords of Love

12. " በሩ ተንኳኳ! "

በመላው አሜሪካ፣ በአፍሪቃ፣ በእስያና በአውስትራሊያ ከፊሉ አውሮጳ ገና ስለወንጌል ባልሰማበት ዘመን በ330 ዓ.ም. ክርስትናን እንደተቀበለች በሚነገርባት ምድር እንደገና ስለመጀመሪያ ነገር ማውራት ለጸሐፊዎችም ሆነ ለአንባቢዎች በተለይም ክርስትናን የእናት የአባቱ ብሉም እንደ አገሩ ባህል አድርጎ ለሚቆጥረው ትውልድ የማይዋጥ መራራ እውነት ነው።

ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው ጀርመናዊው ፒተር ሄይሊንግ ወደ ኢትዮጵያ ሲመጣ ዕድሜው ወጣት ከመሆኑም በቀር አፍላ ጉልበቱ በልዩ ልዩ መቶ የተካነ ነበር። ወጣቱ የሕክምና ባለሙያ፣ የሕግ ትምህርት ምሩቅ እና የተለያዩ ቋንቋዎችንም አጣርቶ የሚናገር ሰው ነበር። ወደ ኢትዮጵያ ሲገባ የመንግሥት ጋብቻ ለነበራት ቤተ ክርስቲያን አዲስ የተሾሙትን ጳጳስ አቡነ ማርቆስን አጅቦ እንደነበረ ታሪክ ተመራማሪዎች መዝግበውታል። ከግብፅ እስከ ኢትዮጵያ በነበረው ረዥም የመርከብ፣ የግመል፣ የፈረስ እና የእግር ጉዞ ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን አንዳች ፋይዳ ያለው ነገር ሊሠራ እንደሚችል እርግጠኛ ሆኖ ነበር ሰሜን ኢትዮጵያ የደረሰው። የሉተራን ቤተ ክርስቲያን አባል የነበረው ፒተር ሄይሊንግ ጊዜ ሳያጠፋ የዮሐንስ ወንጌልን ወደ አማርኛ ቋንቋ ተርጉሞ ለተራው አማኒ ገጸበረከት አድርጎ ለማቅረብ የሞከረ ሰው ነበር።

በአበሻ ምድር ላይ የወንጌልን ዘር በሥልጣን ለመዝራት ከሞከሩት ሚስዮናዊያን መካከል እንግሊዛዊው ሔንሪ ሶልትም ተጠቃሽ ሆኖ እናገኘዋለን። አመጣጡ እንደሚስዮናዊ ሳይሆን በእንግሊዝ ንጉሥ ጆርጅ ሦስተኛ ትዕዛዝ ከኢትዮጵያ ጋር ወዳጅነትን ለመመሥረት ነበር። ሔንሪ ሶልት በ1805 እ.ኤ.አ. ዓ.ም. አንስቶ በቀጣዮቹ አምስት አመታት ሁለት

ጊዜ ኢትዮጵያን ጎብኝቷል። ከሁለተኛው ዙር ጉብኝቱ በኋላ በግብፅ ዋና ከተማ በካይሮ ካለው የእንግሊዝ ቆንሰላ ጋር በመተባበር ወደ ኢትዮጵያ በሚሄዱ ነጋዴዎችና ጎብኝዎች አማካይነት መጽሐፍ ቅዱስ ወደ አገር ውስጥ የሚገባበትን መንገድ አሰናዳ። መጽሐፍ ቅዱስ በአባ ሮሜ (አባ አብርሃም በመባልም ይታወቃል) በተሰኙ የጎጃም መነኩሴ አማካይነት በ1818 እ.ኤ.አ. ዓ.ም. ወደ አማርኛ ከተተረጎመ እና ዊሊያም ጆዌት በሚባል ሚስዮናዊ ተመርምሮ በ1840 (እ.ኤ.አ.) ከታተመ በኋላ በርካታ ቅዱሳት መጻሕፍት ወደ ኢትዮጵያ እንዲገቡ ያደረገው ይኸው ሔንሪ ሶልት ነበር። በዚህን ጊዜ ሔንሪ ሶልት በካይሮ የእንግሊዝ ቆንሰላ ውስጥ ሁነኛ ሰው ሆኗል።

የአማርኛውን ትርጉም ለጎትመት እንዲበቃ እገዛ ያደረገው ዊሊያም ጆዌት Church Missionary Society የተሰኘው ሚሲዮን የመጀመሪያው መልእክተኛ ነበር። ይኼው ሚሲዮናዊ በ1837 (እ.ኤ.አ.) ዓ.ም. ከሸዋውንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ጋር ግንኙነት ፈጥሮ ጥቂት ተቀባይነትንም አግኝቶ ነበር። ነገር ግን ሚሲዮናዊው በንጉሥ ሣህለ ስላሴ ፊት ሞገስ ማግኘቱ ለብዙ ጥርጥር የዳረጋቸው የኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ካህናትና ቀናዲ ምዕመናን ቤተመንግሥቱን በወራ ጉምጉምታ ናጡት። በዚህ ብቻ አላበቃም በሐምሌ ወር 1843 እ.ኤ.አ. ሚስዮናዊው ከአገር እንዲባረር ተደረገ። ዊሊያም ጆዌትና ሌሎችም ሚስዮናውያን በቆዩበት ስድስት ዓመታት ጊዜ ውስጥ ስምንት ሺህ የአማርኛና የግዕዝ መጽሐፍ ቅዱሶችና የቅዱሳት መጻሕፍት ቅጂዎች በተራው ምእመን እጅ ሊደርስ ችሏል። የማይሞተው የወንጌል ዘር ከተዘራ በኋላ፣ የሚበቅልበትንና የሚለመልምበትን ቀን በእምነት እያዩ ወንጌላውያት ሚስዮናውያን ወደ አገራቸው ተጓዙ።

ሌላው መከራ የተደረገው በዐፄ ቴዎድሮስ ዘመነ መንግሥት ነበር። ንጉሡ በሚስዮናውያን ላይ የነበራቸውን ጥልቅ ጥርጣሬ ከሚከተለው አነጋገር መረዳት ይቻላል፤

(እኔ)... በሚገባ አውቃለሁ። የኤሮፓ መንግሥታት አንድ አገር ለመያዝ ሲፈልጉ መጀመሪያ ሚስዮናውያንን ይልካሉ። ቀጥለውም ሚስዮናውያኖቹን የሚያጠናክር ቆንሲል ብለው ይሾማሉ። ከዚያም በኋላ ቆንሰሉን የሚጠበቅ ብለው የጦር ወታደሮችን ይልካሉ። እኔ እንደ ሒንዱስታን ራጃ ቂል ሆኜ እንደዚያ እንዲደረግ የምፈቅድ አይደለሁም።"¹

ከዐፄ ቴዎድሮስ በኋላ የተነሡት ዐፄ ዮሐንስ 4ኛም እንዲሁ ለወንጌል መልእክተኞች ፊት የሚያሳዩ ንጉሥ አልነበሩም፤ እጅግ ቀናኢ ኦርቶዶክስ ነበሩና። በዚህም ምክንያት በምዕዋ አካባቢ ሰፍረው ወደ መሐል አገር ለመግባት የንጉሡን መልካም ፈቃድ ሲጠባበቁ የኖሩት የስዊድን ወንጌላዊት ሚስቶን አባላት ትምህርት ቤት ከፍተው የቀለም ትምህርትና ወንጌል ማስተማርን ሥራዬ ብለው ተያይዘውት እንደነበር ባለፍነው ምንባብ ተገልጿል።

የዳግማዊ ዐፄ ምኒልክ ዘመን መንግሥት፤ ኢትዮጵያ ጥንታዊ ገናናነቷን የምታድሰበት ዘመን የመሆኑን ያህል ከንጉሡ ኃይልነት እኩል ከሚሰፋፋ ግዛቶች ውስጥ የአቅኚዎችን እግር ተከትለው የሚተከሉት የኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያናት ቁጥር እጅግ ብዙ ነበር። ለተራው ሕዝብ የነፍስ ጥማትና ረሃብ ለመመለስ ግን መንፈሳዊ አቅም አልነበራቸውም። በሌላ በኩል ግን ተራው ሕዝብ በተለይም የደቡብ ኢትዮጵያ ሕዝብ የኦርቶዶክስ ክርስትናን እንደገዢ ሃይማኖት ስለሚቆጥር ለሰሜቱሩቅ፣ ለባህሉ እንግዳ ሆኖበት እንዳሳለፈ በርካታ የአገርና የውጭ ተመራማሪዎች የመዘገቡት እውነት ሃው።

ለዋቢነት ያህልም፤ "በሰሜንኞቹ ቅኝ ገዢዎች እጅ ከደረሰባቸው ብዝበዛና ጭቆና የተነሣ በወላይታዎች መካከል የኦርቶዶክስ እምነትን ለማስፋፋት የተደረገው ሙከራ ውጤት አልባ ነበር"² በማለት አንድ የታሪክ ጽፈዋል።

በሌላ አንጻር ሰንመለከተው በሕዝቡ መካከል የተዘራው የእውነት ቃል እንዲበቅል ተስፋ የታዩበትም ዘመን ነበር። ቁጥራቸው ተበራክቶ እንደ "ኃይል" ለግምት ባይበቁም እንኳን ከቤተክህነት ዙሪያ ሳይቀር አፈንጋጭ ዲያቆናትና ካህናት ስማቸው ለአደባባይ የተጋለጠበት ዘመን ነበር። "ፀረ ማርያም" ወይም "ካቶሊክ" እየተባሉ ተገርፈዋል፤ ተሰደዋል፤ ተዋርደው እና ተንቀው ከማኅበረሰቡ የዕለት ተዕለት እንቅስቃሴ ያለፈቃዳቸው ታቅበው በቤታቸው እንዲውሉ ተፈርዶባቸዋል።

የአንድ መቶ ዓመቱ ማንኳኳት ምላሽ ማግኘት የጀመረው በአልጋ ወራሽ ተፈሪ መኮንን አስተዳደር ወቅት ነበር። ይህን ጉዳይ በተመለከተ አልበርት ብራንት የተባሉት ሚሲዮናዊ፤ "እግዚአብሔር ለኢትዮጵያ ሕዝብ የነፍስ ጥማት ለመድረስ እጁን የዘረጋበት ዘመን" በማለት ይገልጹታል።³

13. በሩ ተከፈተ

" እርሱም ይከፍታል የሚዘጋም የለም፤ እርሱም ይዘጋል

የሚከፍትም የለም። " (ኢ.ሳ.22:22)

የኢትዮጵያን ምድር ለወንጌል እንድትመች አድርጎ ለመክፈት በዘመናት ውስጥ እግዚአብሔር የተጠቀመባቸውን ባሪያዎችን ስናስብ የዶ/ር ቶማስ ላምቤ ስም ተገቢውን የክብር ቦታ ይዞ እናገኘዋለን።

አሜሪካዊው ዶክተር ቶማስ ላምቤ የወንጌልን ዳር ድንበር ለማስፋት በፋና ወጊነታቸው ከመታወቃቸውም በላይ ተጓዳኝ የሕክምና ሙያቸው ከአልጋ ወራሽ ተፈሪ መኮንን (ቀ.ጋ.ሥ.) ጀምሮ የአገሪቱን ቁልፍ ሥልጣን ከያዙት መኳንንቶችና መሣፍንቶች ጭምር ወዳጅነት ለማትረፍ የቻሉ ሰውነቦሩ። የላምቤ ወዳጅነት በመሣፍንቱና በመኳንንቱ ብቻ የተገደበ አልነበረም። ለታመመው፣ ለታረዘው እና ለተቸገረው ሁሉ እውነተኛ ወዳጅ እንደነበሩ ሰውዬውን በአካል የሚያውቋቸው ሰዎች ዛሬም ይናገራሉ።⁴

በ1900 ዓ.ም. በአሜሪካ ፕሬስቢቴሪያን ሚሽን በኩል ድንበር ዘለል አገልግሎታቸውን በሱዳን አገር የጀመሩት ላምቤ በተከታታይ አስራ ሁለት አመታት በኑኤር እና ሽሉክ በተሰኙት ጎሣዎች መካከል በመገኘት ሰፊ አገልግሎት ሰጥተዋል። በዳግማዊ ምኒልክ ቤተ መንግሥት እንደ ልጅ ሆነው ያደጉትና በኋላም የወለጋ ክፍለ አገር ጠቅላይ ገዢ የነበሩትን የደጃዝማች ብሩን ወታደሮች የፈጀ ወረርሽኝ በተነሣበት ወቅት ቶማስ ላምቤ ከድንበር ጣቢያቸው በናስር በኩል ወደ ወለጋ ገብተው የሕክምና እርዳታ እንዲያደርጉ ደጃዝማቹ አስመጧቸው። ትውውቁ ወደ ወዳጅነት ተለውጦ ጭራሹኑ በ1912 ዓ.ም በሳዮ የሚሲዮን ጣቢያ ከፍተው ሁለንተናዊ አገልግሎት መስጠት እንዲችሉ ምክንያት የሆነው አጋጣሚም ይሄው ነበር።

ደጃዝማች ብሩ በወለጋ ገዢነታቸው ብዙም አልቆዩ፣ በምትካቸው ደጃዝማች ይገዙ ተሹመው እሳቸው ወደ አዲስ አበባ እንዲመለሱ ተደረገ። ይህ ሹም ሽር የተደረገው ዶ/ር ላምቤ ኢትዮጵያ ውስጥ መኖር በጀመሩ

በሦስት ዓመት ጊዜ ውስጥ ነው። ያ አጋጣሚ ግን ለእግዚአብሔር ሥራ ወዳጆችን የሚያተርፉበት ሁኔታን አመቻቸላቸው። ከደጃዝማች ብሩ ሌላ በወለጋ ክፍለ አገር የአንድ አውራጃ ገዢ የነበሩትን ደጃዝማች መሸሻን እንዲሁም የኢሉባቦር ጠቅላይ ገዢ የነበሩትን የራስ ናደው አባወሉን ወዳጅነት ያተረፉት በላዩ ሚሲዮን ጣቢያ ሲያገለግሉ ነበር።

በራስ ናደው አባወሉ ወዳጅነት ምክንያት ዶ/ር ላምቤ ወደ አዲስ አበባ ሄደው አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኮንንን ለማግኘት እንዲችሉ ጥርጊያ መንገዱ ተከፈተ። በንጉሡ አደባባይ የሚውሉበት ሁኔታ ተመቻቸ። ግጥምጥሙ እንዲህ ነበር፤

በገዛው ቤት በረንዳላይ ነበር የተኛነው። አንድ ሌሊት የውጪኛው በር በጋይል በመንኳኳቱ ከእንቅልፋችን ተቀሰቀሰን። የተከበሩ ራስ ናደው በአምሳ ያህል የታጠቁ ወታደሮቻቸው ታጅበው አየናቸው። የመጡበት ምክንያት ሌሊት በተኾበት ተባይ በጀርአቸው ውስጥ ገብታ ስላስቃየቻቸው ነበር። እንደ አጋጣሚ የጀሮ መመርመሪያ መሣሪያና ወረንጦ ነበረኝና በቀላሉ አውጥቼ በትንሹ ጦርሙስ ውስጥ እድርጊ ተባዩዋን እንዲመለከቷት ሰጠኋቸው። ብልቃጧን በአንዱ ወታደራቸው እጅ አሳልፈው ሰጡ ወታደሩ በብልቃጡ ውስጥ ያለውን ተባይ እየተመለከተ ግንደ በል እንደሆነና ሐኪሙ (ላምቤ) ባያወጣው ኖሮ ጭንቅላታቸውን በርቡሮ ሊገድላቸው ይችላል እንደነበር በማስረገጥ ነገራቸው። ተባይ ወታደሩ የሚናገርለት አይነት እንዳልሆነ ሳስረዳው፤ እኔ ተባዩን ከጀሮ የማውጣት እንጂ አይነቱን የመለየት እውቀት እንደሌለኝ ፈርጠም ብሎ ተናገረ። ከእኔ ይልቅ የወታደራቸውን ንግግር ዋጋ የሰጡት ራስ ናደው ለአልጋ ወራሽ ራስ ተፈሪ መኮንን ደብዳቤ ጻፉልኝ፤ ደብዳቤው እኔ ሕይወታቸውን እንዴት እንዳተረፍኩ፤ እና ሌላም ከአንድ ወር በኋላ በአልጋ ወራሹ ፊት ስቀርብ ሞገስ ይሆናል ያሉትን ትንሹንም ትልቁንም ሐተታ የያዘ ነበር።⁵

ዶ/ር ቶማስ ላምቤ አዲስ አበባ ከደረሱ በኋላ የአልጋ ወራሹንና የሌሎቹንም መሣፍንት ልቦና ለመላብ ጊዜ አልወሰደባቸውም። በእያንዳንዱ ርምጃ በፍጹም ጥንቃቄ ስለሚራመዱ እጅግ ወግ አጥባቂ የሆነውን የቤተ መንግሥት ፕሮቶኮል እንኳን ያለማዛነፍ ለመፈጸም የሚተጉ ሰው ነበሩ። ከአልጋ ወራሽ ተፈሪ መኮንን ጋር በተገናኙበት ጊዜ

በልዑል ተፈሪና በእግዚአብሔር ፊት ያለነቀፋ ሆነው ለመገኘት ያደረጉትን ጥረትና ያጋጠማቸውን ፈተና አንድ ጸሐፊ ሲጽፋ እንዲህ ብለዋል፤

አልጋ ወራሹን ለማግኘት ብዙ ደጅ መጥናት አስፈላጊ ነበር በቤተ መንግሥቱ ባህል መሠረት ትክክለኛ ቀጠሮ አይያዝም። ... በቤተ መንግሥት ዙሪያ ደጅ ከሚጠናው ባለጉዳይ መካከል በቀናት፣ በሳምንታት አንዳዴም ከወራት ቆይታ በኋላ ሲጠራ ለመግባት ዝግጁ ሆኖ መጠባበቅ ግድ ነው። አንዳንዶችም ጭራሽ ሳይጠሩ የሚረሱ አሉ።

አንድ ቀን ግን ለዶ/ር ላምቤ ከቤተ መንግሥት ስልክ ሲደወል የሚሲዮኑ ግቢ ነፍስ ዘራ። ዶ/ር ላምቤ ምርጥ ኮት፣ ሽሚዝና ሱሪ ለበሱ፤ ክራሻት አሰሩ፣ ባርጂጣቸውን ደፍተውና በነጭ ፈረሳቸው እየጋለቡ ወደ ቤተ መንግሥት ሄዱ። ላምቤ በዚህች አገር ውስጥ የሚሰዩን ሥራ ለመሥራት እየጠየቁ ባሳለፏቸው ዓመታት ብዙ ተምረዋል። አርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ለፕሮቴስታንቶች መልካም አስተያየት እንደሌላት በደንብ ተገንዝበዋል። እስከዚያ ሰዓት ድረስ የስዊድን ሚስጥን ብቻ ነበር ይፋ የሥራ ፈቃድ የነበረው፤ ያውም ከዋና ከተማው ውጭ ባሉ የሰሜን የአገሪቱ ክፍሎች። ስለዚህም ስለአርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን አስተያየት ቢጠየቁ በጥንቃቄ መመለስ እንዳለባቸው ተገንዝበዋል።

ሦስተኛው የደክተሩ ጭንቀት " አልጋ ወራሹ የአልኮል መጠጥ ቢጋብዙኝ ምን እሆናለሁ?" የሚለው ነበር። የአንድ ልዑል ግብዣ እምቢ ማለት ትክክል ነውን? እንዲህ ባደርግ የጉብኝቴን ዓላማ ደመና አለብሰው ይሆንን? እዚህ ጭንቀት ውስጥ ያሉት ሚስጥናዊ ኃይኞቹስ ቢሆኑ ምን ያደርጉ ነበር? ጭንቀታቸውን በጽሑት ለጌታ ነገሩ።

በፈረሳቸው እየጋለቡ ወደ ቤተመንግሥት ሲገመገሙ፤ ፈረሳቸው ከቁጥጥራቸው ውጭ ጭፍቅ ባለው ቁጥጥጦ መካከል ሲጋልብ የቆንጥሩ ጫፍ ሱሪያቸውን ከመቀመጫቸው አቅጣጫ ቀደደው፤ አራተኛ ፈተና። ምን ይደረግ? ከሌላ ባለሥልጣን ጋር ለተለዩ ጉዳይ የተለዩ ቀጠሮ ቢሆን ኖሮ ተለዋጭ ቀጠሮ ለመያዝ በቂ ምክንያት ነበር፤ ይህ ግን በአሳር የተገኘ ጥሪ ነው። ሱሪ ለመቀየር ጊዜ፤ ቀጠሮም ለመቀየር ዕድል አልነበረም። በቀዳዳ ሱሪ ቀጠሉ። ዶ/ር ላምቤ ቤተ መንግሥት እንደደረሱ አጋፋሪዎቹ ተቀበሉአቸውና ወደ አልጋወራሽ የግል ጸሐፊ መሩአቸው።

የግል ጸሐፊው "አልጋወራሽ የእርስዎን መምጣት እየተጠበቁ ነው፤ ወደ ዙፋኑ አቅጣጫ ሲቀርቡ እጅ ይነሣሉ... ደግሞ ደጋግሞ በማገንበስ እጅ መንሣት በባህላችን ተገቢ ነው፤ ከሁሉም በላይ ግን ወደ አልጋወራሹ ሲገቡና ሲወጡ ጀርባዎን ማሳየት ሊታለፍ የማይገባ ነውር መሆኑን ይወቁ፤ እያለ የቤተመንግሥቱን ፕሮቶኮል አስረዳቸው"⁶

ነህምያ በንጉሡ በአርጤክስስ ዘመን ለሰማይ አምላክ እንደ ጸለየ ዶክተር ላምቤም እንዲሁ ለምህረትና ለምገስ ጸለዩ። ወደ አልጋ ወራሹ ፊት ሲቀርቡ ሞቅ ያለ ሰላምታ ሰጧቸው። ከሁሉም በላይ ወደ ወለጋ እንዲመጡ የጋበዟቸው ወዳጃቸው ደጃዝማች ብሩን ከልዑል ተፈሪ መኮንን ጎን ተቀምጠው ሲያገኟቸው ስሜታቸው ተፈታ፤ ሰውነታቸው ተዘናና። ላምቤ ወለጋ ሲገቡ የደጃዝማች ብሩ መሾም፤ ከጥቂት ጊዜ በኋላም ተሽረው ወደ አዲስ አበባ መመለስ እንደገናም በቤተመንግሥት የክብር ቦታ መቀመጥ እና እንዲህ ባለው ጊዜ፤ እንዲህ ባለው አጋጣሚ ከላምቤ ጋር መገናኘት እንደዘበት ሳይሆን የሰማይ አምላክ በዘላለም እቅዱ ውስጥ የመዘገበው መሆኑን ማስተዋሉ ተገቢ ነው።

የዶክተሩ ሁለተኛ ጭንቀት በወይን ጠጅ ምትክ ግብዣው ሻይ እንዲሆን ሲታዘዝ ተቃለለ። በውይይታቸው መሐል የአርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ጉዳይ ከምንም አንጻር ያለመነሣት ሦስተኛው የላምቤ እፎይታ ነበር። ከሁሉም በላይ በደቡብ ኢትዮጵያ ለመሥራት ያቀረቡት ጥያቄ በአልጋ ወራሹ ዘንድ ተቀባይነት ማግኘቱ ታላቅ የሥራ ጅማራ ማረጋገጫ ሆነ። የተገኘው የሥራ ፈቃድ ግን እምብዛም የሚያስፎጥ አልሆነም። ምክንያቱም አልጋ ወራሹን የወጣ አጥባቂዎቹ መሣፍንት እና የቤተክህነቱ መጋረጃ ገና እንዳጠላባቸው ስለነበር ግልጽና የማያመነታ ፈቃድ ለመስጠት አልደፈሩም ነበር።

ያም ሆነ ይህ የጥበብና የማስተዋል አምላክ እግዚአብሔር ብሏልና ከመልካሙ አልጋ ወራሽ እጅ በደቡብ ኢትዮጵያ ወንጌል ለመስበክ የሚያስችል ፈቃድ ተገኘ፤ እነሆ በሩም ተከፈተ።

የአልጋ ወራሹና የላምቤ ግንኙነት የበለጠ ተጠናክረ። እንዲያውም በ1914 ዓ.ም ወደ አሜሪካ ለእረፍት ሲሄዱ ለዚያን ጊዜው የአሜሪካ ፕሬዝዳንት ለሐርዲንግ አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኮንን የጻፉትን የአደራ ደብዳቤ ይዘው ለመሄድም በቁ። ሁለቱ በተስማሙት መሠረትም በአዲስ

አበባ ከተማ ጉለሌ አካባቢ አንድ ሆስፒታል ለማሠራት ገንዘብ ያሰባለቡት በዚህኛው ጉዞአቸው ጊዜ ነበር። ላምቤ በ1915 ዓ.ም ወደ ኢትዮጵያ ተመልሰው እንደመጡ ዛሬ የፓስተር ኢንስቲትዩት የሚባለውን ቀድሞ በተለመዶ የላምቤ ሆስፒታልን የሕንጻ ሥራ ጀመሩ።

የሚስዮኑን ሥራ ከአዲስ አበባ አውጥተው ወደ ደቡብ ኢትዮጵያ ለማዘለቅ ከላካቸው የሚስዮን ድርጅት ሙሉ ትብብር ያላገኙት ላምቤ ሆስፒታሉን እያንጹና እያደራጁ እስከ 1919 አዲስ አበባ ከቆዩ በኋላ በዚሁ ዓመት ወደ አሜሪካ ሄዱ። ኢትዮጵያ ከመጡ ወዲህ ሁለተኛ ዙር የእረፍት ጉዞ ማድረጋቸው ነው። ሰውየው ወደ አገራቸው የሚሄዱት ለእረፍት ቢሆንም እንኳን እርዳታ ብለው የሚተኙ ሰው ግን አልነበሩም። በተከፈተው በር ገብቶ የእግዚአብሔርን እርሻ የሚያርስ ተጓዳኝ እስከሚያገኙ ድረስ ጥረታቸውን አላቋረጡም።

14. አጣማጅ ፍለጋ

የሱዳን ኢንቴሪየር ሚሰዮን (Sudan Interior Mission - SIM) የተቋቋመው እንደ ኤውሮጳውያን ዘመን አቆጣጠር በ1893 ዓ.ም. በካናዳ አገር በቶሮንቶ ከተማ ነው። መሥራቾቹ ዋልተር ጋዋንስ፣ ሮውላንድ ቢንግሃም እና ቶማስ ኬንት ይባላሉ። ከስያሜው መረዳት እንደሚቻለው ሚሰዮኑ የተቋቋመበት ዋና ዓላማ ከሰሐራ በታች እና ከምድር ወገብ በላይ ላለው የአፍሪቃ ክፍል መንፈሳዊ ጥማት መልስ ለመስጠት ነበር።

ሚሰዮናውያኑ ጣቢያቸውን በቻድ ሐይቅ አካባቢ ለመመሥረት ወደዚያው ለመዘለቅ ሲሞክሩ የኒጀርን ወንዝ እንዳይሻገሩ "ሮያል ኒጀር ካምፓኒ" በተባለ የሚሰዮን ጣቢያ ድርጅት በኩል ተቃውሞ ደረሰባቸው። ዋልተር ጋዋንስ እና ቶማስ ኬንትም ምዕራብ አፍሪካ እንደገቡ ብዙም ሳይቆዩ በድንገተኛ ሕመም ምክንያት ሞቱ። ሮውላንድ ቢንግሃም ግን በወጣ ህመም ምክንያት እጅግ ተዳክመው ወደ ናይጄሪያ (ሌጎስ) ተመለሱ። የጀመሩትን ጉዞ ከዳር ለማድረስ ሙከራ አድርገው ያልተሳካላቸው ቢንግሃም እ.ኤ.አ. በ1895 ዓ.ም. ወደ ትውልድ አገራቸው ተመለሱ። በ1898 እ.ኤ.አ. በቶሮንቶ ከተማ የመጀመሪያውን የኤስ.አይ.ኤም. ካውንስል አቋቋሙ።

ከእግዚአብሔር የተቀበሉት ሸክም ከጊዜ ጋር የተጣጣመ የመሰላቸው ቢንግሃም በ1909 እ.ኤ.አ. እንደገና ወደ ናይጄሪያ ሌጎስ መጡ። አሁንም በጽኑ ታመው ለሞት አንድ እርምጃ ሲቀራቸው ከአንድ ወር ቆይታ በኋላ ወደ አገራቸው ተላኩ።

ሦስተኛው ጥረት ተሳካላቸውና በ1902 እ.ኤ.አ. በናይጄሪያ ዋና ከተማ በሌጎስ የኤስ.አይ.ኤምን የመጀመሪያ የሚስቶን ጣቢያ አቋቋሙ። በናይጄሪያ የተገኘው ፍሬ ምናልባት ወደ ቻድ ለመዝለቅ ስላልተሳካላቸው የአዘኑትን ሐዘን የሚያካክስ ነበር። በናይጄሪያ የወንጌል ሥራ መስፋፋት በ1954 እ.ኤ.አ. የምዕራብ አፍሪቃ ወይንም Evangelical Church of West Africa (ECWA) የሚባለውን ጠንካራ ድርጅት ሊወልድ ቻለ።

ከዚህ ሌላ ኤስ.አይ.ኤም. በኒጄር አገር በ1924 ዓ.ም (እ.ኤ.አ.), በቡርኪናፋሶ (አፐር ቮልታ) በ1930 ዓ.ም በሱዳን በ1930 ዓ.ም (እ.ኤ.አ.), በኢትዮጵያ ደግሞ በ1920 ዓ.ም (1927 እ.ኤ.አ.) ሥራውን ለመጀመርና ለማስፋፋት ቻለ።

ዓለም አቀፉን የኤስ.አይ.ኤም ጠቅላይ ቢሮ በዋና ዳይሬክተርነት ከመሩት ሰዎች መካከል ፤

- ከ 1893 - 94 ዋልተር ገዋንስ
- ከ 1894 - 1942 ቢንግሐም
- ከ 1944 - 1957 ጌይ ፕሌይፌር(በኢትዮጵያ ያገለገሉ ሚስቶናዊ)
- ከ1957 - 1962 አልበርት ሄልሰር እ.ኤ.አ.
- ከ1962-1975 ሬይሞንድ ዴቪስ(በኢትዮጵያ ያገለገሉ ሚስቶናዊ) ዋና ዋናዎቹ ናቸው።

ኤስ.አይ.ኤም ወደ ኢትዮጵያ እንዴት እንደገባና እንደተስፋፋ እያንዳንዱን ነጥብ መዘርዘሩ ከገጽ ውሱንነት አንጻር አስቸጋሪ ቢሆንም ግጥምጥሞቹን መጠቃቀሱ ግን አስፈላጊ ይሆናል።

ዶ/ር ቶማስ ላምቤ ለሁለተኛ ዙር ጸረፍታቸው ወደ አሜሪካ ሄደው በነበረበት አመት ማለትም በ1919 ዓ.ም. እግዚአብሔር የደቡብ ኢትዮጵያን አዲስ የወንጌል ታሪክ የቀየሰበት መነሻ ነበር። ዶክተሩ አሜሪካ እንደደረሱ ቨርት ኦቭ አፍሪካ ሚሽን (HAM) ከተባለ የሚሲዮን ድርጅት መሥራች አልፍሬድ ባክስተን ጋር ይተዋወቃሉ። ወቅቱ በሚሲዮን ድርጅት ውስጥ የሥራ አለመግባባት የነበረበት አጋጣሚ ስለነበር ችግራቸውን ወደኋላ በመተው አዲስ የሥራ ቀጠና ለመክፈት የሚታገሉ ሰዎች ከአመራሩ መካከል ብቅ ያሉበት ዘመን ነበር። በሌላ በኩል ደግሞ ዶ/ር ላምቤ አሜሪካን አገር ሸክማቸውን የሚጋራላቸውን አጣማጅ ለመፈለግ ሲዋትቱ ነበርና ወርልድ ዶሚኒየን በተባለ መጽሔት ላይ "የአበሻ አገር አስፈላጊነት" በሚል ርዕስ ጽሑፍ በማቅረባቸው ትኩስ የመወያያ ርዕስ የነበረበት ሰሞንም ነበር። መጣጥፉን አልፍሬድ ባክስተን አንብበውት ስለነበር ከቨርት ኦቭ አፍሪካ ሚሲዮን ለመውጣት መተንፈሻ ቀዳዳ ለሚፈልጉት የአመራር ሰዎች ላምቤን እንዲያነጋግሩ ይጠቁሙ አቸዋል።

ላምቤ፡፡ባክስተን እና ጆርጅ ሮድ የተባሉ ሚስዮናዊያን እንዲሁም የ "ሃም" (HAM) ኮሚቴ አባላት ተሰብስበው በመመካከር ከሃም ጓዳ አዲስ ራእይ ያለው የሚሲዮን ድርጅት መሠረቱ፤ ስሙንም "ኢቢሲኒያን ፍርንቲየር ሚሽን" (AFM) ሲሉ ሰየሙት። ከአዲሱ ሚሲዮን ምሥረታ በኋላ ላምቤ ለሃያ አመታት ሲሠሩ ከቆዩበት ከፕሪስቢቴሪያን ሚሲዮን በገዛ ፈቃዳቸው ለቀቁ። ላምቤ የሰነበቱበትን ቤት በመልቀቃቸውና፡፡ አዲሱ ጎጆ ጠንቶ በእግዚአብሔር እርዳታ በእግሩ እስኪቆም ድረስ አድካሚ ቀናትን ቆጠሩ። ይህንን አዲስ አገልግሎት ሲያቋቁሙ እንደ መሪ ሐሳብ የተጠቀሙበትን ጥቅስ እያሰቡና፡፡ እያሰላሰሉ፤... " አንተ ከእኛ ጋር ካልወጣህስ ከዚህ አታውጣን..." እያሉ አምርረው መጸለይ ጀመሩ።

የሮውላንድ ቢንግሃም ድርጅት ኤስ.አይ.ኤም. እንደ አጀማመሩ ፍዝ አልነበረም። ሥራውም ቢንግሃምም የሚሮጡት እኩል ነበር። በ1919 ዓ.ም ላምቤ አጣማጅ ፍለጋ በምድረ አሜሪካ በሚባሉበት ዘመን ቢንግሃም ደግሞ በአውስትራሊያ እና በኒውዚላንድ እየተዘዋወሩ አፍሪቃ ውስጥ የሚሰማሩ አገልጋዮችን ያፈላልጉ፡፡ ቀለባቸውንም ያዘጋጁ ነበር። የምዕራብ አፍሪቃው የኤስ.አይ.ኤም አገልግሎት በደንብ በመያያዙ በምሥራቅ አፍሪቃ ተጨማሪ ቀጣና ለመክፈትም እቅድ ይዘረጋሉ።

ከአውስትራሊያና ከኒውዚላንድ ራሳቸውን ለወንጌል ሥራ ሊሰጡ የተዘጋጁትን ሚስቶቻቸውን በምሥራቅ አፍሪቃ የሚያስማሩበትን ዘዴ እያውጠነጠኑ በመርከብ ወደካናዳ የመልስ ጉዞ የጀመሩት ቢንግሃም ወቅታዊውን የኤስ.አይ.ኤም. መጽሔት ገለጥ ሲያደርጉ አንድ ለየት ያለ ማስታወሻ በውስጡ ያገኛሉ። ማስታወሻውን ያስቀመጡት ባለቤታቸው ሲሆኑ ጽሑፉ የተዘጋጀው ግን በዶ/ር ላምቤ ነበር። የማስታወሻው ጽሑፍ በአጭሩ ስለ "አቢሲኒያን ፍርንቲየር ሚሽን" መቋቋም የሚገልጽ ነበር።

ቢንግሃምና ዶ/ር ላምቤ በግንባር ተገናኝተው ሲነጋገሩ ዓላማቸውና የልባቸው ሐሳብ ሁሉ ገጠመ። አንድ መንፈስ አንድ ነፍስም ሆነላቸው። ሁለቱም በየግላቸው አጣማጅ ፍለጋ የሚንከራተቱበት ሁኔታ በዚሁ አካተመ። ዶ/ር ላምቤ በኢትዮጵያ ያለውን ሥራ እንዲያስተባብሩ ሲመረጡ ጆርጅ ሮድ ደግሞ ምክትላቸው ሆነው ተመደቡ። ወደ ኢትዮጵያ አልፎም ወደ ምሥራቅ አፍሪቃ ዘልቆ ለመግባት ዝግጅቱ ተፋጠነ።

ዶ/ር ላምቤ የሚመሩት የሚሲዮን ድርጅት በኢትዮጵያ ውስጥ በየትኛው አካባቢ ሥራ ሊጀምር እንደሚችል አስቀድሞ የታሰበበት ጉዳይ ነበር። በተለይም ደግሞ የኬንያ ሰሜናዊና የኢትዮጵያ ደቡባዊ ግዛቶች ቅድሚያ የተሰጣቸው የወንጌል ቀጣናዎች ነበሩ። መነሻ ጣቢያቸው ደግሞ የከፋ ክፍለ አገር ዋና ከተማ የሆነችው ጅማ እንድትሆንም በእርግጠኛነት ታልሞ ነበር። ይህም ብቻ አልነበረም የሥራው አካሄድና ስልት ሁሉ በጥንቃቄ ተነድፎ ለላምቤ ድርጅት "AFM" የቦርድ አባላት ቀርቦ ጸድቆ ነበር። በመሆኑም እቅዱን ተግባር ላይ ለማዋል ዶ/ር ላምቤ ባለቤታቸውና ሴት ልጃቸው ቤቲ፤ ሚስተር ጆርጅ ሮድ፤ ባለቤታቸውና ልጃቸው ጆርጅ፤ ግሌን ኪይን፤ ዋልተር አህማን እና ክላረንስ ዳፍ ጓዛቸውን ጭነው የማይጫነውን ደግሞ ወደኋላ ትተው በመርከብ ወደ ኢትዮጵያ አቀኑ።

የሚሲዮናውያኑን የእምነት ዳራ (Back ground) ለመረመረ ሰው ኤስ.አይ.ኤም. ያለ ዶክትሪን ግድግዳ ወይም ድንበር በመሠረታዊ የእምነት አቋም የተሰማማውን አገልጋይ ለመጠቀም ወደኋላ የማይል ሚስቶን መሆኑን የሚያመለክቱ ነጥቦች አሉ። ለምሳሌ ቶማስ ላምቤ የፕሬስቢቴሪያን ሚስቶን አባልና በውስጡም ለሃያ ዓመታት ያገለገሉ ሰው ነበሩ፤ ክላረንስ ዳፍም እንዲሁ ፕሬስቢቴሪያን ነበሩ። እንዲያውም በአንድ የጥምቀት ሥነስርዓት ላይ "በመርጫት" ብቻ አጥምቀው እንደነበረ ስቲፈን ግሬንስተድ የተባሉ ጸሐፊ አመልክተዋል።⁷

John G. ...

ይቋረኩ ከገቡር ደጀዝማች ይገዛ፡
 የደንብ ሳይሆን ማሳበር በደጀዝማች ይገዛ፡ ግዛ፡
 በወሳዕ ጸንድ ሆስፒታል በገንዘባችን ስርተ፡አቁ
 መ፡ ጸንድ ናበተዎቹ ህላው ፈቃድ ሲሰጡ ስደጀዝማ
 ች ይገዛ ለራሱ ሰው ሳይሆን ለሌላ ሆስፒታል ማቆ
 ፈ፡ የሚያስፈልገው ያለ እንደሆነ፤ የደንብ ሳይሆን
 ማሳበር የሐገዎቹን ደመወዝና የመጽኒቱት ዋ
 ጋ ሆስፒታልም የምናስራበት ገንዘብ ነውና ግሙ፡
 እንደሚቻል ያሉ እንደሆነ በገንዘባችው ጸንድ ሆ
 ስፒታል አስርተው ለማቆም ተፈቅዶ ሳይቆይ፡፡

[illegible]

6. 7H @ 4761 + 180 + 100 =

17-

[illegible]

117-

ነገረ ገዥ ወ. አሁሉና አሁን በጋራ ሆኖ መኖሩን በወጥቶ ወረዳው በታሪክ ሲገለጽ በጋራ ሆኖ መኖሩን ያሳያል፡፡ ይህን ተገቢ ያደርጋል፡፡

27

[illegible]

74-

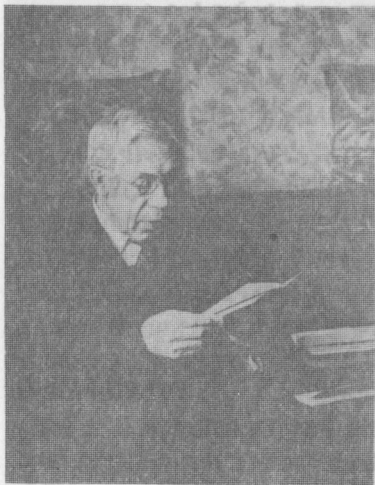
-1. A. Lantana

George W. Plunk

Jan. 27th 1920

ለዶ/ር ላምቤ ከመንግሥት የተሰጠ የፈቃድ ወረቀት፡

ሮናልድ ቢንግሃም

ዶ/ር ላምቤና ባለቤታቸው

ጣሊያን ከተባረረች በኋላ ሚ/ር ዳፍ ወደ ኢትዮጵያ እንዲመለሱ ተጋብዘው ላለመምጣት የወሰኑበት ምክንያት ሚስቶች ስለ ሕጻናትና ሙሉ ጥምቀት በወሰደው የመጥምቃውያን አቋም እንደሆነም ይኼው ጸሐፊ አብራርቷል። በዴንማርክ ሚስቶች ውስጥ በኤደን ሲያገለግሉ የነበሩት (ቄስ) ካርል ራስሙሰን እና ባለቤታቸው ከእነ ዶ/ር ላምቤ ቡድን ጋር ተገናኝተው በኤደን ለወንጌል አገልግሎት ወደ ኢትዮጵያ የገቡት የሉተራን ቤተ ክርስቲያን ቄስ ነበሩ። ስለዚህም ኤስ.አይ.ኤም. የመጥምቃውያንን የእምነት አቋም የበለጠ ያንጸባረቀው ምእመናን ከተበራከቱ በኋላ እና በተለይም በጦርነቱ ማግሥት ተመልሶ ሥራውን ሲጀምር እንደሆነ የቀዳሚዎቹ አባላት ለብስብ በቂ ማስረጃ ነው።

ወንጌሉ በማንም ሰውና በምንም ሁኔታ ቢዘራም የሚያበቅለውና የሚያሳድገው እግዚአብሔር ነውና የዶክትሪን ጣራ የጊዜው (የ1920ዎቹ) ጥያቄ አልነበረም። ነገር ግን ያ ለጊዜው በየዋኝነት የተሠራው ሥራ ወደ አልተጠበቀ አቅጣጫ ሄዶ በ1950ዎቹ ለተከሰተው ለከምባታ ወንጌላዊት ቤተ ክርስቲያን መከፋፈል ቅንጣት አስተዋጽኦ አበርክቶ እንደነበር በዚህ ጉዳይ ዙሪያ ጥናት ያደረጉ ጽፈዋል።

15. አዋጅ ነጋሪዎች

እግዚአብሔር ራሱን ለሕዝቡ የሚገልጥበትና መልእክቱን የሚያስተላልፍባቸው መንገዶች እጅግ በርካታ ናቸው። ቢያሻው ፍጥረታትን ዋቢ አቁሞ የከብሩን አዋጅ እንዲያስተጋቡ ማዘዝ ይችላል፤ አድርጓልም። ቅዱስ ዳዊት እንዳለው፤

ሰማያት የእግዚአብሔርን ክብር ይናገራሉ፤ የሰማይም ጠፈር የእጁን ሥራ ያወራሉ። (መዝ.19:1) በሮሜ መጽሐፍ ላይም እንዲሁ፤ ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ በዓይነ ሥጋ የማይታየው የእግዚአብሔር ባሕርይ ዘለዓለማዊ ኃይሉና አምላክነቱ በፍጥረት አማካይነት ግልፅ ሆኖ ታይቷል። (ሮሜ 1:18 ሕያው ቃል) ይላል። ይሄ ሁሉ የእግዚአብሔር ዕቅድ ሰዎችን ወደ ራሱ ፍቅር ለመሳብና የክብሩ መገለጫ ለማድረግ ነው።

የእግዚአብሔር አሠራርና አካሄድ ከሰው ልጆች የመረዳት አቅም በላይ ስለሆነ "እንዴትና በምን ምክንያት ይኼ ሁኔታ ሊፈጸምና ሊሆን

ቻለ?" ብለን ለምንጠይቃቸው ዘርፈ ብዙ ጥያቄዎቻችን ሁሉ ምላሹን በግልጽ ባንረዳም ሕያው አምላክ ግን እቅዱን በሚገባንም፣ ባልተረዳነውም ነገር ሲፈጽም እናስተውላለን።

ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ወደ መቄዶንያ በወረደ ጊዜ "የምዋርተኝነት መንፈስ የነበረባት አንዲት ገረድ . . . የመዳንን መንገድ የሚነግሩአችሁ እነዚህ ሰዎች የልዑል አምላክ ባሪያዎች ናቸው ብላ ትጮህ ነበር" (ዮሐዋ.ሥራ 16: 16-18 የሚለውን እናንባለን። እርሱስ መንፈስ የልዑል እግዚአብሔርን ክብር አያሌ ቀን መመሥከሩ በዝርዝር ታሪኩ ውስጥ የሠፈረ ቢሆንም "ለምን? እና እንዴት?" ለሚለው ጥያቄ የተሰጠው ግብራሪያ ግን ውስን ነው።

ከላይ ለመጠቃቀስ በተሞከሩት ሁኔታዎች አንፃር ደቡብ ኢትዮጵያን በወንጌል ለመድረስ እግዚአብሔር አስቀድሞ የወንጌል ዘር የሚዘራበትን የሕዝቡን የልብ ማሳደግ አለስልሶ ያዘጋጀው በራሱ በሕዝቡ ውስጥ ባህሉንና ወጉን፣ ልማዱንና ባህላዊ አምልኮውን የሚፈጽሙትንና የሚያስፈጽሙትን ባህላዊ ተንባዮች እንደ አዋጅ ነጋሪ በመጠቀም ነበር።

ቅድመ ወንጌል የደቡቡ የአገራችን ክፍል ከየትኞቹም አካባቢዎች ይልቅ የባዕድ አምልኮ ልማዳዊ እምነቶች በስፋት የገነነበት ምድር ስለነበር ሕዝቡ ለርሱሣን መናፍስት አሠራርና ለተለያዩ የእምነት ዘርፎች የተገዛ ነበር። "እከሌ እኮ አዋቂ ነው፤ ለችግርህ እንቅጥልሽ መፍትሔውን ያመላክትሃል ወይም እከሌ የተናገረው ቃል ምድር ጠብ ስለማይል እርሱን ስሙት" የሚባልላቸው ብዙዎች ነበሩ። በዚህም ምክንያት ወንጌል አስቀድሞ ወደ ክልሉ ከመግባቱ በፊት፤ "የወንጌል መልእክተኞች የምሥራቹን ቃል ይዘው እንደሚመጡ" አስቀድሞ የታወጀው በእነዚያው የባህላዊ እምነት "ነቢያት" አማካይነት ነበር።

እነርሱ በተናገሩት ትንቢትና ባስተማሩት ግብረገባዊ ትምህርት ምክንያት የሕዝቡ ልብ ለወንጌል እንደሚመች ቀንቶ ስለነበር አገልግሎታቸው ከመጥምቁ ዮሐንስ የአዋጅ ነጋሪነት ጋር ይመሳሰላል በማለት የመጀመሪያዎቹ አማኞች ይናገራሉ። ትንቢታቸው በሰፊው ከተደመጠላቸውና በርካታ ተከታዮች ከነበራቸው መካከል የጥቂቶቹ አጭር የሕይወት ታሪክ እንደሚከተለው ተመርጦ ቀርቧል።

ኤሣ

ኤሣ በአስራ ዘጠነኛው ምዕተ አመት መገባደጃ(ምናልባትም በ1870ዎቹ መጨረሻ) በጋሞ አውራጃ በዛራ ቀበሌ ተወለደ። በቅርብ እናውቀዋለን የሚሉት ሽማግሌዎች እንደሚሉት የአገሪው ሰው እንደ ባለውቃቢ ይቆጥረዋል እንጂ የሚያስተምረው ትምህርትና የሚናገረው ትንቢት ባለውቃቢዎችን የሚቃወም ነበር።

የኤሣ ትምህርት አጠቃላይ ይዘት አስርቱ ትዕዛዛትን ይመስላል የሚሉም አልጠፉም። የትንቢቱ ይዘት በአያሌው መንፈሳዊና ህሊናዊ ተሐድሶ እንደሚመጣ አበክሮ የሚያበስር ስለነበር አልፎ አልፎ በጊዜው የነበሩትን የገዢ መደቦችን ያስደነገጠ ያስቆጣና መልዕክትም ነበረበት።

ከትውልድ ቀድሞ ከዛራ በመነሣት በጨንቻ፣ በቁጫ በቦረዳ በጎፋና በወላይታ በተደጋጋሚ በመዘዋወር ጣቱን በወለላ ማር ውስጥ እየነከረና ማር ያቋረውን ጣቱን ወደ ሰማይ እየረጨ፡-

- ርኩሰትና ክፋት እርም ይሁን
- ከርኩሰት ተለዩ፣ ክፋትን አትሥሩ!
- በሰማይ ለሚኖር አንድ አምላክ እንጂ ለሰይጣን አትሰገዱ!
- ከአስማትና ከጥንቆላ ራቁ!
- ጣውንት አታግቡ - አታመንዝሩ !
- ትምባሆ አታጭሱ !
- የተበደራችሁትን ዕዳ በጊዜው ክፈሉ!
- በሃሰት አትመስክሩ !
- እርቅና ምህረት አድርጉ !
- ሰንበትን አክብሩ! እያለ እንደ አዋጅ በየአደባባዩ ይለፍፍ ነበር።

ከእነዚህ ግብረገባዊ ሕግጋት ሌላ ሕዝቡ ሁሉ በሳምንት አንድ ቀን ዓርብ ዕለት እንዲጸም፤ እንዲሁም እሑድ እሑድ በአንድነት እየተሰበሰቡ "አምላካችን ሆይ ማረን! " እያሉ እንዲጸልዩ አጥብቆ ይመክርም ነበር። የእርሱሳን መናፍስትን አሠራር የሚቃወመው ኤሳ "ጥንቆላን ከካዎ ሃልቻያ ጋር ወደ ባህር ሂድ! በሉት " እያለ በኃይል ይናገር ነበር።⁸

ይህ አዋጅ ነጋሪ ትምህርቱ ከሰው ልብ እንዳይጠፋ የሚያደርግበትም የራሱ የሆነ ዘዴ ነበረው፤ ለምሳሌ፤

"ርኩሰትና ከፋት እርም ይሁን!" የሚለውን ቃል ዘለግ ባለድምፅ ሲለፍፍ ሕዝቡ ደግሞ "አዎ ለነገ ይደርሳል በአንድ ድምጽ ተስማምተናል! ... " እንዲል ያደርግ ነበር። በዚህ መንገድ ትምህርቱ የበርካታ ሰዎችን ትኩረትና ልቦና ሊስብ በቅቷል።

ከግብረገብ ትምህርቶቹ የበለጠ ተደናቂነትን ያተረፈለት የተናገራቸው ንግርቶቹ መፈጸማቸው ነው። እንዲህ አለ ይባላል፤ "ሰማይንና ምድርን የፈጠረው እግዚአብሔር ራዕይ ሰጥቶኛል፤ ከዘመን በኋላ ነጭ ሰዎች መጽሐፍ ይዘው ይመጣሉ... እነዚያ ነጭ ሰዎች የሚያስተምሩትን መጽሐፍ ስሙ ተከተሉትም!"⁹

ኤሳ እንግዳ ትምህርቱን ማስተማርና ትንቢት መናገር የጀመረው በ1911 ገደማ ነው። ትንቢቱ በተለይ ተፈጻሚነት ያገኘው ግን ሚስቶናውያን ወደ ወላይታ ከገቡበት ከ1920 ዓ.ም. በኋላ ነው። ሚስቶናውያን የወንጌል አገልግሎት በጀመሩበትም ሰዓት በተለይ በወላይታና በጋሞ በርካታ ሰዎች ስለ ራሳቸው ሲናገሩ "በኤሳ ሃይማኖት ሕግ ስር ነን" ይሉ ነበር።

የሞራል ሕግጋቱንም ለመጠበቅ የሞከሩ ብዙዎች ነበሩ። የወንጌል ቃል በተሰበከላቸው ጊዜ ግን፡ "ይህስ የኤሳን ትምህርት ይመስላል " በማለት ለክርስቶስ ወንጌል ልባቸውን ከፈቱ።

ከዓመታት በኋላ የኤሳ ስም እንደገና እንዲገን ያደረገውና ራሱን ግን ለእስራት ያበቃው በ1967ዓ.ም መሬት ለራሹ ሲታወጅ እንደተፈጸመ የሚታመነውን ትንቢት መናገሩ ነበር።

"መሬታችንን የወሰዱብን ሰዎች ይባረራሉ፤ ርስታችንም ይመለስልናል" በማለት የተናገረው ትንቢት ብዙ ሰዎችን በተስፋ በማነሳሳቱና በስፋት በመነገሩ ወሬው የደረሳቸው የጋሞ አውራጃ ገዢ ደጃዝማች ሐብተ ጊዮርጊስ ኤሳ እንዲታሰር አደረጉ። ቀጥሎም በ1917 ዓ.ም. ከሌሎች እስረኞች ጋር በወታደር አሳጅበው ወደ አዲስ አበባ ላኩት።

ኤሳ እስረኛ ሆኖ ወደ አዲስ አበባ ሲጓዝ ዝናውን የሰሙ በርካታ ሰዎች አዳር እና እረፍት በሚያደርጉበት ቦታዎች ሁሉ እየመጡ ትምህርቱን ያደምጡ ነበር።

ኤሳ ከአጃቢዎቹ ጋር ሲጓዝ ከሶዶ ከተማ አጠገብ በጉልጉላ ገበያ እረፍት ባደረገበት ጊዜ ቦታው ድረስ ሄደው ሰብኩቱን ካደመጡት መካከል ዳና መጃ መደር አንዱ እንደሆኑ ፖል ብሊስኪ ዘግበዋል።¹⁰

ኤሳ ወደ አዲስ አበባ ከተጋዘ በኋላ አልተመለሰም። ነገር ግን በጊዜው እንደነበሩት ጠንቋዮችና ባለውቃቢዎች ጠጠር ሳይቆጥር፤ ድቤ ሳይመታ፤ ጋያ ሳያጨስ፤ ደም ሳያፈስ፤ ለጣዖትና ለአማልክት ሳይሰግድ አልፎም ተርፎ ባለውቃቢዎችንና ጠንቋዮችን እየተቃወመ ያስተማረው ትምህርትና የተናገረው ንግርት በአካባቢው ሕዝብ ዘንድ ከነቢይ ተራ አስቆጥሮታል።

በእርሱም ትምህርት ምክንያት የባዕድ አምልኮ አሠራር ተዳክሞ፤ የእርኩሳን መናፍስትም ሥልጣን ተዋርዶ ስለነበር ለክርስቶስ ወንጌል መስፋፋት የጠራ ጎዳና እንደከፈተ ቀዳሚ አማኞች ይመሰክራሉ። የወላይታን፤ የጎፋን፤ የጋሞን ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ በአስተዋጽኦ መልክ ለማቅረብ የሚሞክሩ በርካታ ክርስቲያኖችም እንደመጥምቁ የሐንስ የጌታን መንገድ ያስተካከለ "አዋጅ ነጋሪ" ሳይሆን አልቀረም እያሉ ይገምታሉ።

ከኤሳ በኋላ የተነሣውና ተመሳሳይ ትምህርት በማስተማር ራሱን እንደ ኤሳ ደቀመዝሙርና ወራሽ አድርጎ ይቆጥር የነበረው ጎዳ ካም የሚባል ሌላ ሰው ተነስቶ እንደነበርም የቁጫ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ቀዳሚ አማኞች የሆኑት አቶ ፈለሃ አዴቶ እና አቶ ኪኒዶ ጣሌ የሚባሉ

እንደሰማቸው ቅደም ተከተል የ89 ዓመትና የ98 ዓመት የእድሜ ባለጸጋዎች ከዚህ ታሪክ ዘጋቢ ጋር በነበራቸው ቆይታ ዝርዝር ታሪኩን አጫውተውታል።¹¹

አባዩ

ኤሣ በጋሞ በወላይታ፣ በቁጫ፣ በጎፋ እየተዘዋወረ የሰበከው ትምህርት ተቀባይነቱ እየጎለበተ በሄደበት ዘመን በከምባታና ሀዲያ አውራጃ ኡንፋራ በሚባል ቀበሌ አባዩ የሚባል ንግርተኛ ተነስቶ ነበር። አባዩ ትምህርቱ በይበልጥ ገና የታወቀው በ1920ዎቹ መጨረሻ ነው። በወቅቱም ሚስቶናውያን በዱባንች እና በላምቡዳ ወንጌል መስበክ የጀመሩበት ወቅት ስለነበር የሰማው ሁሉ ይህስ "የሱስ መና ፤ (የየሱስ ሰዎችን) ትምህርት ይመስላል በማለትና የሰማውን ለማረጋገጥ ወደ ክርስቲያኖች ዘንድ ይመጡ ነበር።

አባዩ የእጁን መዳፍ ትኩር ብሎ እየተመለከተ አንድ አምላክን ብቻ አመኑ! እሑድ ነጭ ልብስ ልበሱ! መጥታችሁም (መገና) እግዚአብሔር የነገረኝን እነግራችኋለሁ ይል ነበር። ሰዎች ወደ እርሱ በተሰበሰቡ ጊዜም ስለመሠረታዊ ግብረገባዊ ሕግጋት ያስተምራቸው እንደነበር ይነገራል። ይህ ሰው በአማኞች አማካይነት እውነተኛው የምሥራቹ ቃል እንደተሰበከለት ተረጋግጧል።

ጨለኬ

ሚስቶናውያን ወንጌል ለመስበክ አስቀድመው ጣቢያ ከቆረቆሩባቸው አውራጃዎች አንዷ ጎፋ ነች። በጎፋ ከ1923 ዓ.ም አንስቶ ወንጌል ከተሰበከ ከአምስት አመት በኋላ በጥቅምት ወር ሦስት ሰዎች የጥምቀት ሥነ ስርዓት ለመፈጸም ችለው ነበር። ነገር ግን በጣሊያን ወረራ ምክንያት አገልግሎታቸው ሲቋረጥ ያመኑት ሁሉ ወደ ቀደመው ልማዳቸው ተመለሱ።

ነገር ግን የወላይታ ወንጌላውያንና ሌሎች ልባቸው በወንጌል የተቀጣጠለ አገልጋዮች በገዛ ፈቃዳቸው የምሥራቹን ቃል ለማወጅ

ከወላይታ በስተደቡብና ደቡብ ምዕራብ ባሉ አውራጃዎች ሁሉ ሲሰማሩ የተዳፈነው ብርሃን እንደገና ትንሣኤ አገኘ። ይህንን ትንሣኤ አስቀድሞ ለሕዝቡ ያወጀው ጨለኬ የሚሰኝ ትንቢተኛ ነበር። ሰውዬው የሚኖረው ከቀድሞው የጎፋ አውራጃ ዋና ከተማ ከቡልቂ በስተደቡብ በሚገኝ ከፊል ቆላና ወይናደጋ በሆነ ጎይቢ በሚባል ረባዳማ ቀበሌ ነው።

ጨለኬ የሚጠራባቸው የተለያዩ ቅጽል ሰዎች አሉት። የስም አወጣጡ ምክንያት ግልፅ ባይሆንም ግማሹ ሕዝብ "የአንበጣ ንጉሥ" ይለዋል፤ ሌላው ደግሞ "ገነታ" ሲል ከፍ ያለ ማዕረግ ይሰጠዋል። "ገነታ" ማለት "የሰውን መንፈስ ገዢ" የሚል ትርጓሜ እንዳለው አንድ የአገሬው አረጋዊ ለዚህ ታሪክ ዘጋቢ አጫውተውታል።¹² ስለ ንግርተኛው የሚወራው ነገር አምልኮ ብዙ ነው። "መቀመጫው ዘንዶ ነው! ነብር ይካድመዋል (ያስተናግደዋል) እባብ እንደሰው ይታዘዝለታል" ወ. ዘ. ተይባለለታል።

ፈጽሞ በእርኩሳን መናፍስት አሠራር የታሰረው ይህ ሰው ስለክርስቶስ ወንጌል ኃያልነት የተናገረው ንግርት መላውን ጎፋ ያዳረስ ሲሆን የሚገርመው ነገር ሌሎችም በእርሱ መንፈስ የተነሳሱ ነገር ግን እንደ እርሱ ገናና ያልነበሩ ባለው ቃቢዎች ሁሉ ተመሳሳዩን ትንቢትና ንግርት ሁሉ ይናገሩ ነበር። ጨለኬ በተለይ ተናገረ ከተባለው ትንቢቶች መካከል አቶ ዮሐንስ ዳርታ እና ዳልሻ ዳና ሲጎ እንዲሁም የጨለኬ የሥጋ ዘመድ የሆኑት አቶ ሶሳ ጋይላ ያስመዘገቡት እማኝነት ቀጥሎ የተመለከተውን ይመስላል።

...ከፀሐይ መውጫ በኩል ከእኛ ይልቅ ኃያል የሆነ ጌታ እየመጣ መሆኑን መንፈሴ ይነግረኛል፤ የሚመጣውን ኃያል ጌታ የሚያምኑ ነፍሳቸው ትጻድቃለች።...የሚመጣውን ኃያል ጌታ ምስጢር የሚናገሩ ባለ ከዘራ መልእክተኞች የወርቅ መጽሐፍ ይዘው ይመጣሉ። ከኔ ቤት በራፍ ላይ ባለው ዋርካ ስር ሆነው የወርቁን መጽሐፍ ገልጠው ያስተምራሉ፤ ከእኛ ቤቶች ይልቅ ታላቅ የሆነ ቤት ይሠራሉ። ወደዚያ ቤት የሚገባ ሁሉ ነፍሱ ይድናል" የሚልና ይህንንም የመሳሰለ ነው።¹³

የተነገረው ትንቢት ይህ ብቻ ሳይሆን ዝርዝር ምልክቶችንም ያገናዘበ እንደነበር አረጋዊው ወንጌላዊ ላሊሶ ታንቱ ይናገራሉ። ይህ ትንቢት ተፈጻሚነት ያገኘው አቶ ላሊሶ ታንቱ በ1940 ዓ.ም ጎይቢ ደርሰው በጨለኬ ቤት ቅጥር አጠገብ ባለው ዋርካ ስር ስለ ጌታ ኢየሱስ አዳኝነት

በሰበኩለት ወቅት ነበር። አቶ ላሊሶ እንደሚሉት "ጨለኬ የወርቅ መጽሐፍ የሚለው በዚያን ወቅት በወርቃማ ቀለም የተዘጋጀ ትንሽ መጽሐፍ ይዘን ስለምንሰብክ ነበር። ከቤቱ አስጠርቼ ባነጋገርኩበት ወቅትም፤" ከብዙ አመታት በፊት እዚህ ዋርካው ስር ተቀምጬ ሳለሁ አምላኬ (ውቃቢዬ ማለቱ ነው) እዚህ በተቀመጥክበት ሥፍራ እግዚአብሔር መጥቶ ያነጋግርሃል ብሎኝ ነበር... ለመሆኑ አንተ እግዚአብሔር ነህ እንዴ!?" በማለት ጨለኬ ጠይቆኝ ነበር ሲሉ መስክረዋል። ከጨለኬ ጋር የተደረገውን መንፈሳዊ ውጊያና ምርኮ በሁለተኛው ቅጽ የታሪክ መጽሐፍ የምንተርከው ይሆናል።

አታራ ገመዴ

በሲዳሞ ክፍለ ሐገር በተለይም በጌዴኦና በጉጂ ብሔረሰብ ውስጥ የቀድሞ ሽማግሌዎችና ተሰሚነት የነበራቸው አረጋውያን ስለ እምነት መታደስ ትንቢት ተናግረው ነበር። ከእነርሱም ሌላ "ሰይጣን የራሱን ቤት ለማፍረስ እንደ ተቻቦለ ያህል የሚያስቆጥረውን ንግር በባለው ቃቢዎች አንደበት ይነገር ነበር። በጌዴኦ ሕብረተሰብ መካከል ከትውልድ ወደ ትውልድ ከተላለፈው ንግር በስፋት የተደመጠውን እነሆ!

"ብዙ ሰዎች በስብልባ ቁጭ ብለው፤ አንድ ሰው ግን ከመካከላቸው ቆሞ ነጭ ከቀይ እየተመለከተ ያስተምራል፤ ያኔ እኛ በሕይወት ቆመን አናይም።" በተጨማሪም "እንግዲህ የእኛ የባለው ቃቢዎች መጥፊያ ደረሰ ..." ¹⁴ በማለት ባህላዊ ተንባዮች ይናገሩ ነበር።

እንደ ትንቢቱ ወይም ንግርቱ ወንጌል ያስገኘውን የሕዝብ ሕይወት መታደስ ሳያዩ ያለፉት አባቶች በርካታ ናቸው። ከቀዳሚዎቹ ንግርተኞች በኋላም ከተነሱት ተንባዮች መካከል ወንጌልን ለመስማት ዕድል አግኝተው በክርስቶስ ያመኑ ሰዎችም ቁጥራቸው ጥቂት አይደለም። የአብዛኛዎቹ ምስክርነት ተመሳሳይ ስለሆነ ለማስረጃነት ያህል ብቻ የአታራ ገመዴን ታሪክ ቀንጭበን ለማስነበብ ወደድን።

በ1907 ዓ.ም የተወለዱት አቶ አታራ ገመዴ ለሚኖሩበት ቀበሌና በአካባቢው ሁሉ እንደ አድባር የሚታዩ ባለው ቃቢ ነበሩ። በ1930ዎቹ

አጋማሽ አንስቶ ቀድሞ ከሚያውቁት ልምምድ ወጣ ያለ ድምፅ "ውቃቢያቸው" ያሰማቸው ጀመር።

የእግዚአብሔር መንግሥት የሚባል ወሬ ይመጣል፤ "ቆሬ" (ሚስጥናውያን በጌዲአ መጀመሪያ የሰፈሩበት ቦታ ነው) ሄደህ እነዚያ የሚሉህን ትሰማለህ! የሚነገሩህን ሁሉ ስትሰማና ስታምን የእኛ ነገር ያበቃል!!!... አንተ ግን እነዚያ ሰዎች ከነገሩህ በኋላ የመንግሥት ሠራተኛ ትሆናለህ ፊደል ትቆጥራለህ፤... የነገርኩህ ከሰማህ በኋላ የእግዚአብሔር መንግሥት ሠራተኛ ትሆናለህ... የነገሩህን እምቢ ብትል ትሞታለህ።"¹⁵

ይህ እንግዳ ነገር ያሳስባቸው አታራ ገመዴ ለሰሙት መልእክት ማረጋገጫ የሚሆን ምልክት መንፈሱን ጠየቁት። ውቃቢያቸው ቀስቅሶ ወደ ጓሮአቸው ወሰዳቸው።

አቶ አታራ ገመዴ

ፎቶ - ወ.ዓ

"ያቺን ቦታ ተመልከት አላቸው፤ ቀጥሎም ከሰባት ቀን በኋላ ዘንባባ ይበቅልባታል። ዘንባባውን ባየህ ጊዜ ሂድና እመን" አላቸው። ይህንን ምልክት የጠየቁት በ1932 ዓ.ም መጀመሪያ ላይ ነበር። አቶ አታራ የዘንባባውን መብቀል በሰባተኛው ቀን ተመለከቱ። ከአስር አመት በኋላ ወደ ተነገራቸው ቦታ ሲሄዱ ወንጌል ሰባኪዎችን አገኙ። በዚያም የወንጌልን እውነት ተረድተው ክርስቶስ ኢየሱስን እንደግል አዳኛቸው አድርገው

አቶ አታራ ገመዴ

ተቀበሉ። አቶ አታራ ክርስቲያን እስከሆኑበት ጊዜ ድረስ ግን በአገሩ ባህልና ልማድ መሠረት በሳቸው ላይ የሠራረውን ውቃቢ ለመለማመን ለሚመጣው ሕዝብ ሁሉ "የእግዚአብሔር መንግሥት የሚባል ወራ (ሰብከት) ይመጣል" እያሉ ሲያውጁ መኖራቸውን ራሳቸው መስክረዋል።

የአቶ አታራ ገመዴ የአገልግሎት ታሪክ በቅጽ ሁለት መጽሐፍ በዝርዝር የሚቀርብ ስለሆነ አዋጅ ነጋሪነታቸውን ብቻ ጠቅሰን እናልፋለን።

ቢካማ ገልጎ

ቢካማ ገልጎ በቀድሞ የሲዳሞ ክፍለ ሐገር ይርጋጫፈ አካባቢ የብዩ ወረዳ ኗሪ ናቸው። እንደ አብዛኞቹ ንግርተኞች እሳቸውም የሚታወቁት ባለውቃቢ በመሆናቸው ነበር። ቢካማ ገልጎ ለራሳቸውም የማይገባቸውን ትንቢት መናገር የጀመሩት ከ1940 በኋላ ነበር።

"ንጫጭ ሰዎች ሣር በማትበላ ፈረስ በሰማይ ይመጣሉ፤ ቤት ሰርተው አብረውን እየኖሩ የእግዚአብሔርን መጽሐፍ ያስተምሩናል" በማለት ተንብየው ነበር።

ትንቢቱን ከሰሙት ሰዎች መካከል አቶ ደንቢ ኤለማ የሚባሉ ሰው ልጃቸውን ለማሳከም በሄዱበት ይርጋዓለም ሆስፒታል ቀደም ሲል ወንጌል ተመስክሮላቸው ያመኑ ሰው ነበሩ። አቶ ደንቢ ኤለማ ክርስቶስን ከማመናቸውም ጋር ልጃቸው ስለዳነላቸው ወንጌልን የሥጋና የጥፍስ ፈውስ እንደሆነ አበክረው ያምኑ ነበር።

የመጀመሪያው የጉጂ ብሔርሰብ አማኝ አቶ ደንቢ ከተቀበሉት የእውነት ወንጌል ጋር ደጋግመው የሰሙት የቢካማ ገልጎን ትንቢት ተደማምሮ ለእሳቸው የደረሰው የደገንነት ምስጢር ለሕዝባቸው የሚደርስበትን ቀን እየናፈቁ ነገሩን በልባቸው ጠበቁ።

የኢትዮጵያ አየር መንገድ የጉጂን ሰማይ አቋርጦ ወደ ኬንያ በበረረ ቁጥር "ይህ ሣር የማይበላ ፈረስ መቼ ይሆን በጉጂ ምድር ላይ አርፎ የአቶ ቢካማ ገልጎ ንግርት የሚፈጸመው?" እያሉም ለብዙ ዓመታት ልባቸው እንደተንጠለጠለ ኖረ።

ይህ በእንዲህ እንዳለ ሚስተር ቦስለር የሚባሉ ጀርመናዊ ከቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን አገልጋዮች ጋር በመተባበር በተለያዩ የጉጂ ቀበሌዎች በሄሊኮፕተር ወንጌል ለሕዝቡ የሚደርስበትን ዘዴ አጠኑ። የሕዝቡን ልብ መዘጋጀት እንደተረዱም ጓዛቸውን ጠቅልለው ቢዮ በተባለ የጉጂ ቀበሌ ሄደው ሰፈሩ። ከጌዴአ ወንጌላውያን ጋርም በመሆን የምሥራቹን ቃል ለሕዝቡ አወጁ። አንዳንድ የመሠረተ ልማት መዋቅሮችንም በመዘርጋት የኅብረተሰቡን ኑሮ ሸክም ተጋሪ ሆኑ። በእግዚአብሔር እቅድ መሠረት ፈቃዱ ተከናውኖ እስከ 1986 ዓ.ም ድረስ ብቻ ከሃያ በላይ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያናት ተተክሉ። በዚህ ሁኔታ እግዚአብሔር ለሕዝቡ በሚገባውና በሚረዳው መንገድ የገባው ተስፋ ተፈጻሚነትን አገኘ።

በደቡብ ኢትዮጵያ ብሔረሰቦች ዘንድ አንድ ቀን የሕይወት መታደስ እንደሚሆን የተነበዩ ወይንም ንግርት የተናገሩ እኒህ ከላይ የተጠቀሱት ብቻ አይደሉም። እግዚአብሔር በራሱ ፈቃድ በውስጣቸው ያለውን መንፈስ ለመንፈሱ አስገዝቶ የተጠቀመባቸው በርካታዎች ናቸው። "እንዴት?" ለሚለው ጥያቄ ምላሹን ለመስጠት ግን ጠለቅ ያለ ምርምር ማድረግ ያስፈልጋል።

ስለ እነ ጳውሎስ አገልግሎት የተነበዩት ያቺ የምዋርተኝነት መንፈስ የሠፈረባት ሴት ከተጠናወታት መንፈስ ነጻ እንደወጣች ሁሉ በደቡብ ኢትዮጵያም የነበሩ በርካታ ንግርተኞች እንዲሁ የኋላ ኋላ ወደ እውነተኛው ማዳን ተመልሰዋል።

የጠቃቀስናቸው አንዳንድ ሰዎች ከሌሎቹ የሚለዩበት አንዳንዶቹ እንደ ኤሣ ያሉ ተንባዮች ከንግርታቸው ጎን ለጎን የእርኩሳን መናፍስትን አሠራርና ባዕድ አምልኮን መቃወማቸው አንዱ ነጥብ ሲሆን ትንቢቱ በተነገረበትና በተፈጸመበት መካከል ያለው የጊዜ ርቀት እንዲሁም በሕዝቡ ዘንድ ያለው ተቀባይነት መጥላትና በዚህም የተነሣ በወንጌል ያመነው ሕዝብ እጅግ መብዛቱ ነው።